

Bouwen aan *Thuis*

Verkiezingsprogramma 2026-2030

Inhoudsopgave

Onze 7 kernwaarden	4
Een gemeente waar je je thuis voelt	5
Onze speerpunten in één oogopslag	6
1. Het Hogeland groeit: wonen voor iedereen	6
1.1 Gemeentelijk woonbedrijf: van plannen naar stenen	6
1.2 Flexwonen én mooie uitbreidingen	6
1.3 Wonen, werken, verbinden	7
1.4 Huurders nú: kwaliteit en woonlasten	7
1.5 Eerlijk wonen voor onze eigen mensen binnen de wet	7
1.5.1 Bouwkavels: eerlijke kansen voor mensen met binding	7
1.6 Leven met aardbevingen en versterking	8
1.7 Jongeren weer een plek in hun eigen dorp	8
1.8 Hogelandster bouwstijl: herkenbaar en passend	8
2. Prachtdorpen: sterke dorpen, een sterk Hogeland	8
2.1 Dorpenfonds en ondernemersfonds	9
2.2 Nieuwe Dorpenaanpak	9
2.3 Masterplannen Bedum, Uithuizen, Winsum en Leens	9
3. Rondkomen in Het Hogeland	10
3.1 Bestaanszekerheid in elk dorp	10
3.2 Kansen voor ieder kind	10
3.3 Eerlijk en respectvol omgaan met mensen	11
3.4 Dorpshuizen als multifunctioneel hart van het dorp	11
3.4.1 Het Scandinavische model naar Hogelandse maat (dorpsstekken)	11
3.4.2 Ruimte voor makers en innovatie	12
4. Verenigingen sterk, vrijwilligers voorop	12
4.1 Vrijwilligers zijn de ruggengraat	12
4.2 Minder regels, meer doen	12
4.3 Goede plekken om samen te komen	13
4.4 Meedoen moet betaalbaar blijven	13
4.5 Veilig, sterk en toekomstbestendig verenigingsleven	13
5. Werken met de Omgevingswet: één loket, duidelijke regels	13
5.1 Lokale regie: keuzes die passen bij dorp en landschap	13
5.2 Participatie: eerst luisteren, dan besluiten	14
6. Eemshaven als economische motor van Het Hogeland	14
6.1 Eemshaven: baten naar onze dorpen	14
6.2 Leren en werken in de regio	15
7. Lauwersoog en Lauwersmeer: toeristisch ankerpunt in balans	15
7.1 Eén koers, geen lappendeken	15
7.2 Lauwersoog en Lauwersmeer: toeristisch ankerpunt in balans	16
7.3 Nieuw én meer natuurlijk	16
7.4 Visserij en bedrijvigheid houden bij Lauwersoog	16
7.5 Schiermonnikoog hoort bij Het Hogeland	16
8. Landbouw en visserij	16
8.1 Boer als drager van voedsel en landschap	17
8.2 Ruimte en regels: gemeente als bondgenoot	17
8.3 Water, bodem, natuur: boer én natuur	17
8.4 Visserij en kust	17
8.5 Dorpen en landbouw niet opofferen	17
9. Afval, klimaat, energie en circulair	18
9.1 Afval kan echt goedkoper en slimmer	18
9.2 Energie & Duurzaamheid: eerlijk, betaalbaar en met oog voor ons Hogeland	18
9.2.1 Kerncentrales als opgelegd project vanuit het Rijk	19
9.3 Circulair als het kan maar woonproductie voorop	20
9.3.1 Onze gemeente geeft zelf het goede voorbeeld	20
9.4 Groen, natuur en biodiversiteit: van berm tot boerenland	20
9.4.1 Groenvoorziening en beheer	20
9.4.2 Groen en biodiversiteit: van berm tot boerenland	20
10. Cultuur, toerisme en taal	21
10.1 GemeenteBelangen is fier en trots op ons Hogeland	21

10.1.1 Parelsnoer van Het Hogeland	21
10.2 GemeenteBelangen wil de komende jaren verder werken aan:	21
10.3 Recreatie en toerisme: goud in eeltige handen	22
10.3.1 Vaarrecreatie: van Wad tot wierdedorp	23
11. Sociaal domein, onderwijs en jeugd	23
11.1 Inclusieve samenleving en zorg dichtbij	23
11.1.1 Preventie en voorliggende voorzieningen.....	23
11.1.2 Samenwerking en integrale aanpak	23
11.1.3 Warme overgang van 18 min naar 18 plus	24
11.1.4 Zorg dichtbij en in kleine dorpen	24
11.1.5 Heldere contracten en kosten transparant	24
11.1.6 Huishoudelijke ondersteuning als basis	24
11.1.7 Voorliggende voorzieningen, sport, cultuur en bibliotheek	24
11.1.8 Mentale gezondheid en eenzaamheid	24
11.1.9 Grip op kosten en effect	24
11.2 Zorginstellingen horen bij ons Hogeland.....	25
11.3 Onderwijs en gelijke kansen	25
11.3.1 Kansen voor jongeren en een toekomstbestendig Hogeland.....	25
11.4 Sport	26
11.5 Mantelzorgers en vrijwilligers.....	26
12. Veilige dorpen en wijken	27
12.1 Eerlijk en veilig in elk dorp.....	27
12.2 Weerbare dorpen: geen ruimte voor ondermijning	27
12.3 Georganiseerde vieringen en evenementen.....	28
12.4 Asielopvang in Het Hogeland	28
13. Verkeer en mobiliteit	28
13.1 We staan voor veilige routes: asfalt waar het moet, fiets en OV waar het kan	29
13.2 Goede wegen, veilige dorpen.....	29
13.3 De Eemshaven groeit, de wegen groeien mee.....	29
13.4 Fiets en kinderen veilig naar school.....	29
13.5 Oost-West, Lauwersoog en OV	29
13.6 Uitvoering: van plannen naar praktijk	30
13.7 Economie en werkgelegenheid	30
13.8 Lokale economie en bedrijvigheid in dorpen	31
14. Financiën: stevig en nuchter	32
14.1 Rust en ritme in investeren	32
14.2 Ruimte om keuzes te maken zonder de rekening door te schuiven.....	32
14.3 Riool en afval: basisvoorzieningen, geen verdienmodel.....	32
14.4 Geld terug naar dorp en wijk: lusten en lasten eerlijk delen	32
14.5 Nij Begun slim benutten	33
14.6 Slimmer inkopen, scherper sturen, beter uitleggen.....	33
15. Hoe werkt de gemeente zelf?	33
15.1 Dienstverlening.....	33
15.2 Communicatie.....	33
15.3 Bedrijfsvoering en duurzaamheid	33
15.4 Jongeren en politiek: Jong geleerd, politiek dichtbij	34
15.5 Het nieuwe gemeentehuis	34
15.6 Bestuursstijl	34
15.7 Inwoners betrekken en helder bestuur	35
15.7.1 Burgerberaad: raad blijft aan zet	35
15.7.2 Regiodeal en Vakland Het Hogeland	35
16. Slot.....	35

Onze 7 kernwaarden

1. Lokale partij, voor alle 52 dorpen en buurtschappen

We zijn onafhankelijk en lokaal. We komen op voor alle 52 dorpen en buurtschappen in ons Hogeland, groot én klein. Elke kern verdient kansen.

2. Open en betrouwbaar

We kiezen een positieve insteek. We praten niet óver inwoners, maar mét inwoners. We doen wat we zeggen, en zeggen wat we doen.

3. Inwoners kennen hun dorp het beste

Inwoners kennen hun omgeving, de geschiedenis en de oplossingen. Wij luisteren eerst en besluiten daarna.

4. Kracht van dorpen, oog voor kwetsbare mensen

We gaan uit van de kracht van de samenleving. Wie het alleen niet redt, laten we niet vallen: iedereen moet kunnen meedoen. We komen uit een traditie waarin we naar elkaar omkijken. Familie, burens, verenigingen en kerken vormen samen het vangnet dat we als gemeente niet vervangen, maar versterken.

5. Menselijke maat in een uitgestrekte gemeente

Het Hogeland is groot in oppervlakte. Juist daarom organiseren we zaken zo klein en dichtbij mogelijk: herkenbaar, kleinschalig en bereikbaar.

6. Praktisch en nuchter

Niet van bovenaf opleggen wat moet, maar kijken wat goed is voor het Hogeland. We willen niet vastlopen in een papieren werkelijkheid.

7. Prachtig gebied, geen stiltezone

We wonen in een prachtig gebied, maar niet in een stiltezone. We zien volop kansen voor wonen, werken, recreatie en energie mét respect voor ons landschap en onze natuur.

Een gemeente waar je je thuis voelt

Wij willen een gemeente zijn waar je je thuis voelt. Waar je gezien wordt, waar je jezelf kunt zijn en waar je veilig kunt wonen, werken, sporten en ontspannen. Waar je je thuis voelt, is ook waar je werk en ondernemerschap ruimte krijgen, van zzp'er tot familiebedrijf. Een gemeente waar we goed zorgen voor ouderen, oog hebben voor mensen die het moeilijk hebben, en waar we solidair zijn: **de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten.**

Veel gaat goed in Het Hogeland. Daar zijn we trots op. Maar we zijn niet blind voor wat beter kan. Met bezieling, inzet en een nuchtere blik willen we onze gemeente de komende jaren een flinke stap vooruitbrengen. We doen dat door:

- verder te bouwen aan sterke dorpen;
- te zorgen dat mensen kunnen **rondkomen**;
- werk en woning dicht bij elkaar te brengen;
- zorgvuldig om te gaan met ons landschap;
- eerlijk en duidelijk bestuur.
- Solide gemeentefinanciën en een eerlijk investeringsprogramma

Onze raadsleden en wethouders hebben de afgelopen jaren in alle dorpen hun oor te luister gelegd en opgehaald wat er speelt en wij moeten weten. We hebben samen met onze leden, jongeren en in groepsgesprekken onze ideeën uitgesproken en scherper gemaakt en bieden u nu ambitieus programma aan met ontwikkelingen waar wij de komende jaren aan willen werken. GemeenteBelangen heeft een breed draagvlak in onze hele gemeente.

GemeenteBelangen kiest voor duidelijke communicatie richting inwoners. We zorgen voor voldoende informatie, zeggen eerlijk wat kan en wat niet kan, en maken waar wat we beloven. Waar mogelijk doen we dat samen met u en koppelen we terug wat er met de ideeën en inbreng is gedaan.

GemeenteBelangen doet dit zonder landelijke partijpolitieke binding en beïnvloeding en wij zijn hierdoor onafhankelijk en er voor alle inwoners.

Wij durven te kiezen, kiest u voor ons?

Eltjo Dijkhuis

Lijsttrekker GemeenteBelangen Het Hogeland

Onze speerpunten in één oogopslag

1. Meer **betaalbare woningen** in alle kernen.
2. Dorpen en wijken opknappen. **Prachtdorpen**.
3. **Rondkomen** mogelijk maken, armoede en schulden aanpakken.
4. Verenigingen en vrijwilligers **ondersteunen en ontzorgen**.
5. Jongeren maken de toekomst. **Wonen, leren en werken** in Het Hogeland.
6. **Sterke landbouw en visserij**, met voldoende ruimte om te ondernemen.
7. Eemshaven groeit buitendijks **in balans met dorpen en natuur**.
8. **Lauwersoog** en Lauwersmeer. Natuur de ruimte, toerisme met kwaliteit en ruimte om te wonen.
9. **Veilige dorpen en wijken**: minder overlast en rommel, voorkomen, handhaven en opruimen.
10. Stevige financiën en lage lokale lasten, **lagere rioolheffing** en een eerlijkere afvalstoffenheffing.
11. Aardbevingen en versterking. **Sneller herstel**, één aanspreekpunt, geen nieuwe gaswinning.
12. Bereikbaarheid op orde. **Veilige fietspaden, sterk OV** en betere verbindingen oost-west.
13. Energie eerlijk en haalbaar. Draagvlak, **lokaal meeprofiteren** en het net op orde, wonen en lokale bedrijven eerst.
14. Zorg dichtbij en passend. **Sterke jeugdzorg**, ondersteuning voor ouderen en ruimte om te sporten en ontmoeten.

Bestuursstijl: *geen Haagse poeha, geen geschreeuw, geen geruzie maar gewoon, betrokken en dichtbij.*

1. Het Hogeland groeit: wonen voor iedereen

Bouwen is aanpakken. Nederland zit in een bouwcrisis. Het Hogeland ook. Maar dat hoeft niet zo te blijven. **We kunnen niet wonen in grafieken**, wél in huizen. Daarom maken we tempo, met kwaliteit en met oog voor onze dorpen. We willen:

- **méér woningen** in onze grotere kernen, met Bedum, Winsum, Leens en Uithuizen als groeikernen;
- **uitbreidingen** in middelgrote dorpen (wijken van minimaal 25 kavels);
- **maatwerk** in kleine dorpen;
- in nieuwe plannen **minimaal 30% sociale huur**.

1.1 Gemeentelijk woonbedrijf: van plannen naar stenen

Plannen zijn er genoeg, maar de uitvoering blijft achter. Ook de gemeente **kan beter en sneller** werken aan wonen. Daarom onderzoeken we een gemeentelijk woonbedrijf: een compacte club met één opdracht: woningen mogelijk maken en projecten versnellen.

Dat woonbedrijf:

- koopt (waar nodig) strategisch grond en maakt plannen bouwrijp;
- trekt projecten van idee tot uitvoering en houdt tempo op vergunningen, procedures en realisatie;
- werkt met een heldere jaarplanning (woningen per jaar, per kern) en rapporteert daar openbaar over;
- stuurt op resultaat, met een passend prestatiekader voor de organisatie (geen mooie woorden, maar leveringen).

We zoeken binnen de wet maximaal ruimte om te versnellen. Soms is bouwen belangrijker dan wachten op de laatste stempel. In regels kun je immers niet wonen.

1.2 Flexwonen én mooie uitbreidingen

We kiezen én-én:

- snel meer flexwoningen om de druk nú te verlichten;

- tegelijk doorbouwen aan permanente wijken met kwaliteit: groen, parkeren op orde en veilige routes.

Ook oude (gemeentelijke) panden nemen we mee: herbestemmen voor jongerenwoningen waar het kan; anders sloop/nieuwbouw of tijdelijke **flexwoningen**. Altijd praktisch én financieel verantwoord, zonder onverantwoorde risico's te nemen.

Wonen gaat niet alleen over stenen, het gaat over thuis zijn. Over jongeren die hier hun eerste huis betrekken, dicht bij **familie en vrienden**. Over gezinnen die veilig en betaalbaar kunnen wonen in het dorp waar ze horen. En over ondernemers die hier investeren, omdat ze geloven in de toekomst van ons Hogeland.

We rollen daarom graag de **Gele looper** uit voor huizenbouwers die in Het Hogeland willen investeren.

1.3 Wonen, werken, verbinden

De Eemshaven groeit en de trek van stad naar wad biedt kansen. Dat vraagt om:

- fatsoenlijke huisvesting voor (tijdelijke) werknemers rond de haven, zonder onze dorpen te overbelasten;
- afspraken met werkgevers over kwaliteit, beheer en spreiding;
- kansen voor jongeren om hier te leren, te werken én te blijven wonen;
- waar passend: kansen om dicht bij Zernike en de studentencampus te bouwen.

1.4 Huurders nú: kwaliteit en woonlasten

Bouwen is belangrijk, maar we kijken óók naar mensen die nú huren. Met corporaties maken we harde afspraken: geen schimmel, geen tocht, goed onderhoud. We sturen op totale woonlasten: huur én energie. Huurders moeten het merken in hun eigen straat, niet alleen in folders.

1.5 Eerlijk wonen voor onze eigen mensen binnen de wet

Woningen zijn schaars. Daarom vinden wij het eerlijk dat mensen met een **duidelijke band** met onze gemeente een reële kans houden op een woning in hun eigen kern of regio. Met de komst van één provinciaal verhuurplatform kan anders iemand van ver weg voorrang krijgen in een Hogelandster dorp. Dat voelt niet goed en dat organiseren we binnen de wet beter en zo eerlijk mogelijk.

We benutten de huisvestingsverordening om **lokale binding** mee te laten wegen waar schaarste het grootst is, op objectieve en toetsbare punten zoals: woonduur, werk/opleiding in de regio, **mantelzorg- of zorgbinding en het grootbrengen van kinderen hier**.

We sluiten **niemand** uit op herkomst of nationaliteit, dat mag niet en dat willen we niet, maar we voorkomen wél dat mensen die hier al jaren wonen en bijdragen standaard achteraan eindigen.

Voor tijdelijke werknemershuisvesting (rond de Eemshaven of grote projecten) maken we aparte afspraken met werkgevers en zoeken we passende locaties, zodat starters- en gezinswoningen beschikbaar blijven voor inwoners die hier hun toekomst opbouwen.

We maken het transparant: jaarlijks publiceren we per kern hoeveel woningen zijn toegewezen, aan welke doelgroepen (starters, gezinnen, ouderen) en wat het effect is van regels voor lokale binding.

1.5.1 Bouwkavels: eerlijke kansen voor mensen met binding

Ook bij **bouwkavels** willen we voorkomen dat Hogelandsters achteraan komen. Bij gemeentelijke kavels onderzoeken we hoe we **lokale binding** kunnen meewegen, binnen de wet en met een open en

transparante procedure. Met duidelijke spelregels en objectieve criteria (woonduur, werk/opleiding, mantelzorgbinding). Bij veel belangstelling kiezen we voor een **eerlijke** methode, bijvoorbeeld loting binnen de doelgroep. We pakken speculatie aan met afspraken zoals **zelfbewoning** en een **antispeculatiebeding**. Een kavel is om op te wonen, niet om mee te handelen.

Transparantie boven alles, zodat onze kinderen en kleinkinderen hier ook betaalbaar kunnen wonen.

1.6 Leven met aardbevingen en versterking

In Het Hogeland leven veel mensen al jaren met schade en versterking: scheuren, stapels brieven, wachten en langdurige overlast. Dat gaat niet alleen over stenen, maar over gezinnen en dorpen.

GemeenteBelangen wil dat inwoners er niet alleen voor staan. De gemeente hoort **naast bewoners** te staan, niet naast de papieren werkelijkheid. Daarom zetten we in op één herkenbaar gemeentelijk **aanspreekpunt** voor wie vastloopt, en op heldere communicatie over stappen en termijnen. Tegelijk houden we druk op NCG en IMG om tempo te maken en knelpunten samen met dorpen en bewonersinitiatieven op te lossen.

Waar het kan koppelen we versterking aan verduurzaming en dorpsverbetering: als een straat toch open ligt, neem dan ook verkeer, groen en **leefbaarheid** mee (bijvoorbeeld via Prachtdorpen). Immateriële schade (stress, slapeloze nachten, mentale klachten) verdient volwaardige erkenning en passende compensatie. Leefbaarheidsmiddelen horen vooral terecht te komen in de dorpen die het meest geraakt zijn. Nieuwe gaswinning in Groningen of onder de Waddenzee is wat ons betreft **onacceptabel**. De rekening van het verleden mag niet nog groter worden.

Zo werken we aan **veilige huizen**, sterke dorpen en minder onzekerheid, met de kop d'r veur en oog voor de mensen achter de scheuren.

1.7 Jongeren weer een plek in hun eigen dorp

Jongeren zijn het kloppend hart van onze dorpen, zij besturen onze verenigingen en zorgen voor onze ouderen. Zij verdienen een plek in eigen dorp, maar vinden geen betaalbare woning. We willen dat vrijkomende (gemeentelijke) panden een tweede leven krijgen als woonplek voor jongeren en starters.

De gemeente bouwt niet zelf, maar onderzoekt met corporaties, dorpsinitiatieven en ontwikkelaars wat haalbaar is: praktisch én financieel gezond. Is verbouw niet verstandig, dan kan sloop/nieuwbouw of (tijdelijke) flexwoningen beter zijn. Als plannen passen bij het dorp en verantwoord zijn, helpt de gemeente door mee te denken, procedures te versnellen en drempels weg te nemen. Zo voorkomen we leegstand én geven we jongeren weer perspectief.

1.8 Hogelandster bouwstijl: herkenbaar en passend

Nieuwe huizen moeten voelen als thuiskomen passend bij ons unieke landschap. **Herkenbaar, nuchter en zorgvuldig ingepast**. We stimuleren ontwerpen die aansluiten bij de schaal en uitstraling van Het Hogeland, met aandacht voor maat en kapvorm, straatbeeld, groen en erfafscheidingen.

2. Prachtdorpen: sterke dorpen, een sterk Hogeland

Onze dorpen zijn het **kloppend** hart van Het Hogeland. De afgelopen jaren lag de focus op de grotere kernen; nu zijn ook de kleinere dorpen nadrukkelijk aan de beurt. Inwoners moeten zien dat er iets gebeurt: veiliger, netter, groener en beter onderhouden.

Prachtdorpen staat voor mooie, levendige en **toekomstbestendige** dorpen. Per dorp maken we een integraal plan voor straten en pleinen, meer groen, veilige loop- en fietsroutes en fijne

ontmoetingsplekken. Vaak zijn de stoeptegels ouder dan de inwoners en dus echt aan vervanging toe. Nieuwe straatstenen, slimmer ingerichte pleinen en meer groen zorgen voor een fijner woonklimaat.

Waar mogelijk koppelen we dit aan grotere opgaven, zoals woningbouw en verduurzaming (versterken en gasloos maken). Dat doen we samen met dorpsbelangen, verenigingen, ondernemers en inwoners, zodat plannen aansluiten bij wat u belangrijk vindt en zichtbaar zijn in de straat.

De mobiliteitsvisie verdient een ambitieuze uitvoering: oplossingen voor druk verkeer in dorpskernen en meer veiligheid. We bouwen voort op wat werkt. Eerdere centrumplannen laten zien dat vastgoedverbetering, transformatie en het verplaatsen van functies dorpen vooruithelpen. Daarom starten we met een pilot “**Prachtdorp!**” en rollen we die daarna breder uit: tempo mét kwaliteit.

We willen:

- dorpen en wijken zichtbaar opknappen (straten, pleinen, groen, verlichting);
- gevaarlijke kruispunten en oversteekplaatsen aanpakken;
- dorpen helpen met plannen die het dorp mooier, veiliger en groener maken.

2.1 Dorpenfonds en ondernemersfonds

Met het **Dorpenfonds** halen we samen met dorpen het laaghangend fruit op: kleine, zichtbare ingrepen die direct verschil maken. Wat GemeenteBelangen betreft krijgen dorpen daarbij meer zeggenschap: **dorpen gaan het Dorpenfonds zelf besturen.**

We behouden het **Ondernemersfonds** en financieren het weer structureel, zoals eerder afgesproken. Zo houden we dorpen levendig en geven we ruimte aan initiatieven van ondernemers en organisaties.

Elk jaar laten we zien wat er is gerealiseerd en vragen we inwoners om ideeën en verbeterpunten.

2.2 Nieuwe Dorpenaanpak

We kiezen voor een gemeente die dichtbij dorpen staat. Dat betekent:

1. **Eén duidelijke werkwijze**, zodat iedereen weet hoe plannen tot stand komen en worden uitgevoerd.
2. **Sneller van idee naar resultaat**, samen met dorpsbelangen, organisaties en inwoners.
3. **Doen, meten, luisteren en verbeteren**: besluiten moeten ook écht merkbaar worden.
4. **Genoeg menskracht en samenwerking** voor tempo en voorspelbaarheid in alle dorpen.
5. Dorpswethouders instellen om de binding met het dagelijks bestuur van de gemeente te versterken

2.3 Masterplannen Bedum, Uithuizen, Winsum en Leens

In Bedum en Uithuizen werken we met masterplannen aan samenhang in wonen, verkeer, groen, voorzieningen en economie. Geen tekeningen voor in de la, maar **werkbare routes** voor de komende jaren.

- **Bedum:** we gebruiken het masterplan om het centrum en de historische linten rond het Boterdiep te versterken: veiliger verkeer, meer groen, betere fietsverbindingen en ruimte voor nieuwe woningen en voorzieningen.
- **Uithuizen:** we koppelen woningbouw, centrumvernieuwing, bereikbaarheid en werkgelegenheid aan elkaar, zodat Uithuizen zijn rol als centrumkern voor het noordoosten van Het Hogeland kan blijven vervullen.

- **Winsum en Leens:** ook hier willen we werken aan een masterplan, om kansen voor wonen, voorzieningen en bereikbaarheid gericht te benutten.

Masterplannen helpen om keuzes te maken, geld slim te faseren en projecten goed op elkaar aan te sluiten. Wat GemeenteBelangen betreft blijven Bedum en Uithuizen en straks ook Winsum en Leens, voorbeeldprojecten voor hoe we in andere kernen integraal willen werken: samen met inwoners, ondernemers en organisaties.

3. Rondkomen in Het Hogeland

Voor veel mensen is de vraag simpel en hard: **kom ik rond, of zak ik door het ijs?** In Het Hogeland mag niemand kopje-onder gaan. We bepalen niet het minimumloon of de uitkeringen, maar we kunnen wél zorgen dat hulp **dichtbij, begrijpelijk en op tijd** is.

3.1 Bestaanszekerheid in elk dorp

Steeds meer huishoudens hebben moeite om de maand rond te krijgen. Daarom maken we hulp eenvoudiger en menselijker. Minimaregelingen moeten duidelijk zijn, met zo min mogelijk papierwerk. Wie schulden krijgt, **moet snel geholpen worden**, liefst vóóordat het misgaat. En wie in een slecht huis woont met tocht en schimmel, moet merken dat de gemeente aan zijn kant staat.

We maken hierover harde afspraken met partners, zoals woningcorporaties, energiebedrijven en hulpverleners. Wie zich meldt, krijgt geen doolhof aan loketten, maar snel een gesprek met iemand die **meedenkt in plaats van afrekent**. We kijken bij nieuw beleid altijd: **wat betekent dit voor mensen met een laag of middeninkomen?**

We maken bestaanszekerheid tot speerpunt:

- een sterk en toegankelijk minimabeleid, zonder schaamtedrempels;
- vroeg hulp bij schulden, met persoonlijke begeleiding en één aanspreekpunt;
- aanpak van **energiearmoede**: isolatie waar het nodig is en steun als de rekening niet meer te betalen is;
- afspraken met corporaties over onderhoud: **geen schimmel en tocht**, maar een **gezonde** woning als basis.

3.2 Kansen voor ieder kind

Elk kind in Het Hogeland moet gewoon kunnen meedoen. Zwemles, sport, cultuur of een fiets mogen niet afhangen van een harde inkomensgrens. Nu vallen gezinnen die nét boven het minimum zitten soms buiten de boot, terwijl het thuis wel krap is. Dat vinden wij niet eerlijk.

Daarom kiezen we voor één helder **Kindpakket** met een **glijdende schaal**: wie het het hardst nodig heeft krijgt de meeste steun, maar ook werkende gezinnen met een kleine portemonnee kunnen hulp krijgen.

Wat we doen:

- we maken van bestaande regelingen één overzichtelijk Kindpakket (sport, cultuur, schoolspullen en waar nodig een fiets);

- zwemles krijgt een vaste plek in het Kindpakket;
- we stoppen met “aan/uit”-grenzen en bouwen steun geleidelijk af bij stijgend inkomen;
- we houden het simpel: één loket, snelle toekenning, zo min mogelijk papierwerk.

3.3 Eerlijk en respectvol omgaan met mensen

In Het Hogeland wonen veel mensen die jarenlang zwaar werk hebben gedaan. Sommigen zijn daardoor letterlijk “op”. Wie afhankelijk is van een uitkering, verdient **respect**, geen wantrouwen.

We erkennen dat niet iedereen weer volledig aan het werk kan. Re-integratie moet **realistisch** zijn: geen trajecten om het traject, maar kijken wat nog wél kan. Wie écht niet meer kan werken, moet kunnen rekenen op een fatsoenlijke uitkering en een vaste contactpersoon. En we zorgen dat brieven en gesprekken menselijk en begrijpelijk blijven.

Zo laten we zien dat we aan de kant staan van mensen **die hard hebben gewerkt** en nu steun nodig hebben.

3.4 Dorpshuizen als multifunctioneel hart van het dorp

We maken van dorpshuizen en MFA's echte servicepunten, zoals in Zweden en Noorwegen: niet alleen voor vergaderen of sport, maar ook voor koffie, een praatje en praktische zaken. De ontmoetingsagenda van Nij Begun is daarbij onze basis voor financiering

3.4.1 Het Scandinavische model naar Hogelandse maat (dorpsstekken)

We doen dit niet overal hetzelfde. Niet elk dorp krijgt hetzelfde “dorpshuis 3.0”. Daarom bouwen we een netwerk van dorpsstekken op logische, goed bereikbare locaties voor meerdere dorpen. Waar het groter kan, kan het groter. Waar het kleiner moet, doen we het passend en nuchter.

Ook bij calamiteiten willen we dichtbij kunnen handelen: langdurige stroomuitval, extreem weer, wateroverlast of slechte bereikbaarheid. Dorpshuizen en MFA's kunnen dan uitvalsbasis zijn: een herkenbare plek voor informatie, hulp en tijdelijke basisvoorzieningen. Daarom werken we met veiligheidsregio, hulpdiensten en dorpscoöperaties per kern aan een praktische invulling: waar mogelijk noodstroom, een plek om te schuilen en op te warmen, watervoorziening, oplaadpunten en een heldere rol voor vrijwilligers en beheer. Zo zijn dorpsstekken niet alleen gezellig, maar ook **stevig** als het erop aankomt.

GemeenteBelangen ziet toekomst voor het huis van het dorp: ontmoet-, ontdek- en ontspanningsplekken met ruimte voor verenigingen, kleine bedrijfjes, een sociaal loket, dorpscoöperatie, makerspace, (dorps)winkel, apotheekservicepunt, lees- of bibliotheekhoek en cultuur. We hebben al gezien dat dit kan, bijvoorbeeld bij Bulthuis in Eenrum en het gemeenschapshuis in Leens. Met middelen uit Nij Begun versterken en ontwikkelen we dorpshuizen nieuwe stijl op meer plekken, te beginnen waar behoefte en draagkracht het grootst zijn. Waar mogelijk koppelen we dit aan sport en cultuur.

Vrijwilligers zijn goud waard, maar dit kan niet alleen op vrijwillige schouders draaien. Kiest de gemeente voor dit concept, dan hoort daar passende meerjarige ondersteuning bij voor beheer en exploitatie. Voor kleinere dorpsplekken leveren we maatwerk: wél steun en ontzorgen, passend bij de schaal.

We benutten Prachtdorpen en dorpsstekken waar dat kan ook voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Via de Participatiewet maken we werk- en leerplekken in en om deze voorzieningen

(cursussen, schoonmaak, beheer, groen), waar mogelijk samen met sociale werk- en leerbedrijven zoals Golden Raand.

De regels voor paracommercie moeten opnieuw tegen het licht. Een dorps huis is geen regulier café. Dorps huizen verdienen passende ruimte voor kleine activiteiten en bijeenkomsten van persoonlijke aard. Ook willen we voorkomen dat ze vastlopen op hoge OZB-lasten. Daarom onderzoeken we een **OZB-plafond of gerichte subsidieregeling**, zodat verschillen eerlijk worden gecompenseerd.

Zo houden we kernen levend, zonder dat iedereen voor alles naar Winsum of Uithuizen hoeft. En als het werkt in Noorwegen en Lapland: waarom dan niet op het Hogeland?

3.4.2 Ruimte voor makers en innovatie

Dorpsstekken zijn niet alleen ontmoetingsplekken, maar kunnen ook broedplaatsen zijn voor nieuwe ideeën. We willen dat er waar mogelijk ruimte komt voor “makerspaces”, zoals **Moi-Hogeland**, waar inwoners, jongeren en ondernemers kunnen experimenteren met techniek en slimme oplossingen.

Of het nu gaat om duurzame ideeën, digitale toepassingen of sociale projecten: we steunen initiatieven die onze dorpen toekomstbestendig maken, **altijd met de voeten in de klei**: het moet werken en het moet iets opleveren voor inwoners.

4. Verenigingen sterk, vrijwilligers voorop

Het Hogeland draait op mensen. Op trainers die op dinsdagavond nog een uur in de regen staan. Op bestuursleden die na hun werk de kantine openen, de kas doen en de sleutel beheren. Op ouders die rijden, scheidsrechters die fluiten, dorpsgenoten die de jeugdsoos draaiend houden en vrijwilligers die het dorps huis warm houden. Zonder hen vallen sport, cultuur, ontmoeting en zorg voor elkaar stil. GemeenteBelangen kiest daarom helder: **verenigingen zijn geen bijzaak, maar basisvoorziening**. En vrijwilligerswerk hoort leuk te zijn, niet een stapel formulieren.

4.1 Vrijwilligers zijn de ruggengraat

We zetten vrijwilligers en besturen op één. Niet met applaus alleen, maar met praktische hulp en duidelijke afspraken. We willen:

- **waardering die u merkt**, niet alleen een jaarlijkse foto;
- **een gemeente die meedenkt en meewerkt**;
- **ruimte om te doen**, met minder regels en sneller antwoord.

4.2 Minder regels, meer doen

Vrijwilligers moeten niet vastlopen op papierwerk. Daarom maken we het makkelijker, sneller en voorspelbaarder. We gaan:

- **Eén Verenigingenloket** organiseren: één aanspreekpunt voor subsidie, accommodatie, vergunning/melding, veiligheid en vrijwilligersvragen.
- **Kleine subsidie = klein gedoe**: kort aanvraagformulier, vaste indienmomenten, snelle beslistermijnen en lichte verantwoording bij kleine bedragen.
- Bij **kleine, terugkerende evenementen** zo veel mogelijk werken met een **meldroute** in plaats van een vergunning, als het veilig kan.

4.3 Goede plekken om samen te komen

Een club kan alleen bloeien als de basis op orde is: een veld, een kleedkamer, een dorps huis, een repetitieruimte, een kantine. Daarom investeren we in plekken waar mensen elkaar ontmoeten.

We willen:

- een **meerjarig plan voor onderhoud en verbetering** van sport- en dorpsaccommodaties;
- **eerlijk en betaalbaar gebruik** van gemeentelijke ruimtes;
- ondersteuning bij **verduurzaming en toegankelijkheid** (isolatie, LED, ventilatie, drempels weg).

4.4 Meedoen moet betaalbaar blijven

Sport, cultuur en vereniging horen voor iedereen bereikbaar te zijn, ook als het thuis krappert is.

We zetten in op:

- regelingen die **contributie en materialen** bereikbaar houden (zeker voor jeugd);
- samenwerking met verenigingen, scholen en welzijn om **niemand aan de kant te laten staan**;
- activiteiten dichtbij huis: in dorpen én kernen.

4.5 Veilig, sterk en toekomstbestendig verenigingsleven

Vrijwilligers nemen verantwoordelijkheid. Dan mag de gemeente ook leveren: duidelijkheid, ondersteuning en veiligheid.

We zorgen voor:

- praktische hulp bij sociale veiligheid (vertrouwenscontact, VOG-routes waar nodig, heldere protocollen);
- Onderzoek of een servicebureau vrijwilligersondersteuning opgezet kan worden (samen met de Provincie Groningen)

Wij willen het besturen en draaien van een vereniging makkelijker maken. Minder loketten, minder papier, meer ondersteuning. Zodat vrijwilligers kunnen doen waar ze goed in zijn: mensen bij elkaar brengen en dorpen sterk houden.

5. Werken met de Omgevingswet: één loket, duidelijke regels

De Omgevingswet bundelt regels over bouwen, milieu, water en ruimte. Dat klinkt ingewikkeld, maar de bedoeling is juist eenvoudig: één loket en één set regels. Inwoners en ondernemers moeten weten waar ze aan toe zijn, zonder van kastje naar muur te worden gestuurd.

Daarom zorgen wij ervoor dat het omgevingsloket:

- duidelijk is (B1-taal, geen ambtelijke mist);
- één vast aanspreekpunt heeft, zodat u niet steeds uw verhaal opnieuw hoeft te doen;
- inzicht geeft in de voortgang van uw aanvraag: wat is de stand van zaken en wat is de volgende stap?

5.1 Lokale regie: keuzes die passen bij dorp en landschap

Met de Omgevingswet pakken we als gemeente meer regie. We leggen in de Omgevingsvisie en het omgevingsplan vast wat past bij onze dorpen, ons landschap en onze economie. Niet als papieren tijger, maar als duidelijke richting waar inwoners, ondernemers en initiatiefnemers op kunnen rekenen.

We doen dat samen en gelijkwaardig met partners zoals de provincie, het waterschap, het Rijk, Groningen Seaports en maatschappelijke organisaties. En we werken programmatisch: met heldere doelen, één aanpak en een voortgang die iedereen kan volgen.

5.2 Participatie: eerst luisteren, dan besluiten

Bij elk groot project hoort een goed participatieplan. Geen afvinklijstje, maar een eerlijke afspraak vooraf:

- we spreken af wie we wanneer en waarover betrekken;
- reacties krijgen altijd antwoord: wat nemen we over en waarom wel of niet;
- waar nodig komt er een adviesgroep van inwoners die meedenkt en helpt om het proces beter te maken.

Zo denken we niet alleen in systemen, maar vooral in de leefwereld van inwoners: wat merkt u ervan in uw straat, uw dorp en uw dagelijks leven?

6. Eemshaven als economische motor van Het Hogeland

6.1 Eemshaven: baten naar onze dorpen

De Eemshaven is een internationale energiehaven en een economische motor van onze provincie. We zijn trots op de bedrijven die hier zitten. De haven levert duizenden directe en indirecte banen en is voor veel dorpen een belangrijke pijler onder de economie.

Tegelijk profiteren onze inwoners nog te weinig. In dorpen dicht bij de haven is energiearmoede vaak het grootst, terwijl veel werknemers niet in Het Hogeland wonen en zo beperkt bijdragen aan brede welvaart in onze kernen. GemeenteBelangen wil dat de maatschappelijke baten van de Eemshaven veel meer landen in onze dorpen.

Daarom richten we een **Hogelandster Investeringsfonds Leefbaarheid** in. We zetten erop in dat minstens **4%** van de opbrengsten van windparken op land én op zee die via de Eemshaven aanlanden, naar dit fonds gaat. Dat geld investeren we in woningen, voorzieningen en leefbaarheid in onze kernen.

De gemeente pakt extra regie op de toekomst van de Eemshaven. We maken een Hogelandster Bod: een duidelijke propositie richting Den Haag, Brussel, provincie en Groningen Seaports. Onze boodschap: wij leveren ruimte, infrastructuur en draagkracht, daar horen stevige investeringen in onze dorpen en voorzieningen tegenover te staan. Oudeschip blijft daarbij een leefbaar woondorp. Dorpen zijn geen sluitpost van havenbeleid.

Wij willen dat:

- minstens 30% van de werknemers in de Eemshaven op termijn in Het Hogeland woont (nu is dat 25%); hierover maken we afspraken met werkgevers, met goede huisvesting en kansen voor Hogelandsters als eerste in de rij;
- woonkernen rond de Eemshaven een stevige impuls krijgen, zodat het hier nog fijner wonen, leven en ontspannen is;
- we sturing houden op vestiging: bedrijven die passen bij onze regio, hoogwaardige banen bieden en zorgvuldig omgaan met ruimte en omgeving;

- de Eemshaven kan groeien, maar met randvoorwaarden: goede aan- en afvoerwegen, met inzet op verdubbeling/verbetering van de N46 (Eemshavenweg) en de N33, zodat dorpen niet onevenredig de verkeerslast dragen;
- we bij groei ook kijken naar **buitendijkse** uitbreiding, zodat de haven niet steeds verder het land in groeit;
- in de Oostpolder ruimte wordt verkend voor een Eemshaven Energie Centrum waar onderwijs, techniek en bedrijven samenkomen, zodat jongeren hier kunnen leren en werken in de energie en digitale economie van de toekomst;
- de harde afspraken maken over werkgelegenheid voor Hogelandsters: stageplekken, leerwerkbanen, omscholing en banen voor mbo-, hbo- en wo-opgeleiden;
- werknemers fatsoenlijk gehuisvest worden in of nabij Het Hogeland, zonder dat **starters-** en **gezinswoningen** in dorpen worden weggetrokken voor tijdelijke arbeidsmigranten;
- er geen dorpen “van de kaart” gaan voor havenplannen: dorpen zijn volwaardige woonplaatsen, geen schuifruimte voor industrie;
- we een nieuw werkeiland “**Ballonplaat**” verkennen als koppelstation voor duurzame energie (wind op zee, waterstof), in samenhang met natuur, veiligheid en scheepvaart;
- restwarmte en waterstof uit de Eemshaven slim worden benut om bedrijven en woningen in Het Hogeland van het gas af te helpen, met afspraken over warmtenetten en andere oplossingen.
- **Goed OV ontlast de wegen:** bus en trein in de Eemshaven moeten naadloos aansluiten, met een pendel door het havengebied.

Zo wordt de Eemshaven niet alleen een motor voor de landelijke economie, maar vooral een bron van werk, energie en leefbaarheid voor de mensen die in Het Hogeland wonen.

6.2 Leren en werken in de regio

- We willen dat Hogelandsters als eerste profiteren van de banen in de Eemshaven.
- We maken met werkgevers harde afspraken over **stageplekken, leerwerkbanen en omscholing** voor inwoners van Het Hogeland (MBO, HBO én zij-instromers).
- Samen met scholen, **Noorderpoort/Alfa College** en werkgevers bouwen we **praktijkroutes voor vakmensen** (techniek, bouw, installatie, logistiek, agro en zorg): **opleiden met vakdocenten én in de praktijk**, met een duidelijke doorstroom naar werk in de Eemshaven en in onze dorpen.
- We stimuleren dat bedrijven in de Eemshaven ook investeren in het dorp: sponsoring, bijdragen aan voorzieningen **en goed OV (bus en trein naadloos laten aansluiten, met een pendel door het havengebied)**.

7. Lauwersoog en Lauwersmeer: toeristisch ankerpunt in balans

Lauwersoog is een werkdorp met haven en visserij. Het Lauwersmeer is natuur en recreatie. Samen vormen ze een toeristisch knooppunt van formaat.

7.1 Eén koers, geen lappendeken

Nu legt iedereen zijn eigen kleedje neer met plannen. De gemeente loopt daar soms als een kip zonder kop achteraan. Dat moet anders.

- We werken met één **gebiedsprogramma** onder de Omgevingswet, waarin haven, recreatie, natuur, mobiliteit en wonen samenkomen.

- Geen losse besluiten meer, maar één duidelijke koers.

7.2 Lauwersoog en Lauwersmeer: toeristisch ankerpunt in balans

Wat ons betreft wordt Lauwersoog het toeristisch ankerpunt, met sterke verbindingen naar Schiermonnikoog, het Lauwersmeergebied en het achterland van Het Hogeland. De beleving van het Lauwersmeer sluit daarbij aan op die van Schiermonnikoog. Complementair, niet concurrerend. De lasten, zoals parkeerdruk en verkeer, mogen niet alleen in Lauwersoog landen. De baten, zoals werk en voorzieningen, ook niet alleen op Schier.

We pakken massaal en ongeordend parkeren aan en kiezen voor een slimme, landschappelijk ingepaste oplossing. We waarderen de strandjes en werken aan verbetering van fiets-, wandel- en ruitersporen. Ook zetten we in op uitbreiding van het dorp Lauwersoog en op herstructurering en waar nodig uitbreiding van de haven. We zoeken actief samenwerking met Noordoost Friesland in visserijcultuur, routes en toeristische promotie. Als Defensie activiteiten in of rond het gebied heeft, moeten natuur, recreatie en leefbaarheid aantoonbaar geborgd zijn en afspraken helder zijn.

7.3 Nieuw én meer natuurlijk

- **Ontblikken van de haven** en het verbeteren van binnen- en buitenhaven;
- Het Lauwersmeer kan **echt profiteren** van de status van het aangrenzende **Unesco-werelderfgoed** Waddenzee;
- Het Wereld Erfgoed Centrum (WEC) draagt bij aan het uitdragen van het **verhaal van de Waddenzee** en het Lauwersmeer, in goede afstemming met de omgeving en betrokken partners.

7.4 Visserij en bedrijvigheid houden bij Lauwersoog

We behouden de visserijhaven in Lauwersoog. Visserij en haven gebonden bedrijvigheid horen hier thuis. We zetten ons in om de visserij te behouden en maken scherpe keuzes over wat wel en niet kan, zodat visserij, recreatie en natuur in balans blijven.

7.5 Schiermonnikoog hoort bij Het Hogeland

Het eiland Schiermonnikoog 'wandelt' al jaren meer en meer onze gemeente binnen. Wij zien niets in een nieuwe grenscorrectie. Als de punt van Schiermonnikoog afbreekt en een nieuwe plaat vormt, dan hengelen we dit eiland wel binnen!

8. Landbouw en visserij

Landbouw en visserij horen bij de ziel van Het Hogeland. Boeren, loonwerkers en vissers zorgen voor voedsel, landschap en leefbaarheid. Zonder hen geen open kleilandschap, geen gevulde schappen in de winkel en geen levendige dorpen.

Familie- en gezinsbedrijven vormen de ruggengraat van onze plattelandseconomie. We willen dat jonge boeren en ondernemers hier ook over tien of twintig jaar nog een toekomst hebben. Daarom:

- erkennen we de landbouw als volwaardige economische pijler, naast energie, industrie en toerisme;
- betrekken we agrarische ondernemers structureel bij gebiedsprocessen en planvorming;

- zetten we ons in voor een goede bereikbaarheid van erven en bedrijven, ook voor zwaar landbouwverkeer;
- geven we waar mogelijk ruimte aan neventakken zoals boerderijwinkels, recreatie en kleinschalige verwerking;
- toetsen we nieuwe regels steeds aan de vraag: wordt het voor de ondernemer eenvoudiger of ingewikkelder?

8.1 Boer als drager van voedsel en landschap

- waardering voor familie- en gezinsbedrijven als basis van het platteland;
- landbouw en visserij als volwaardige economische pijler;
- ruimte voor neventakken als boerderijwinkels en recreatie.

8.2 Ruimte en regels: gemeente als bondgenoot

De stapeling van regels raakt juist boeren en buitengebied ondernemers hard. De Omgevingswet mag geen extra drempel worden, maar moet helpen om sneller en eenvoudiger te werken.

- één herkenbaar aanspreekpunt voor agrarische ondernemers en vissers;
- eenvoudige erfaanpassingen en nevenactiviteiten waar mogelijk vergunningvrij of met een lichte procedure;
- geen extra gemeentelijke regels bovenop provincie en Rijk, tenzij echt nodig.

8.3 Water, bodem, natuur: boer én natuur

Water en bodem worden belangrijker in ons beleid. Droogte, piekbuien en verzilting raken boeren als eersten. Tegelijk vragen we veel van hen voor natuur en klimaat. Dat kan alleen als we samenwerken en de boer er ook beter van kan worden.

- watertransitie samen met boeren en **Waterschap Noorderzijlvest**;
- zoeken naar gebruik van oppervlaktewater als bron voor proces- en koelwater in de Eemshaven, samen met **Northwater** en **Waterbedrijf Groningen**;
- vergoedingen en beheercontracten als grond wordt ingezet voor waterberging of natuur;
- geen grootschalige zonneparken op goede landbouwgrond.
- geen natuurcompensatie voor grote projecten in de hoogwaardige kleischil; wij zetten in op natuurcompensatie in minder vruchtbare regio's

8.4 Visserij en kust

- inzetten op een toekomstbestendige **kust- en garnalenvisserij**;
- samenwerken met vissers en natuurorganisaties aan haalbare afspraken;
- initiatieven steunen die havens, visserij, toerisme en lokale afzet verbinden.

8.5 Dorpen en landbouw niet opofferen

Het Hogeland is **geen afvoerputje** voor plannen die elders niet passen. Het is een plek voor plannen die aantoonbaar maatschappelijk iets toevoegen en passen bij onze dorpen, landbouw en landschap.

Daarom gaat er geen dorp van de kaart voor haven of industrieplannen en kiezen we voor zorgvuldig ruimtegebruik. Eerst binnen bestaand gebied stapelen en benutten, pas daarna uitbreiden.

9. Afval, klimaat, energie en circulair

9.1 Afval kan echt goedkoper en slimmer

GemeenteBelangen wil dat inwoners minder gaan betalen voor afval. Het huidige afvalbeleid is aan herziening toe. In onze gemeente lukt het inwoners nu niet om de landelijke 'VANG'-doelstelling per huishouden te halen. Er wordt extra ingezet op afvalcoaches, maar wij denken dat er slimmere keuzes mogelijk zijn. We halen jaarlijks meer kilo's op dan in het beleid staat; daardoor maken we winst op afval. Dat moet eerlijker en beter.

We willen ook dat inwoners die zelf composteren worden beloond, bijvoorbeeld door het vaste tarief voor groenafval goedkoper te maken. En het gratis storten van grofvuil moet ruimer worden.

Nu betaalt ieder huishouden ongeveer tien euro per jaar aan de gemeente voor het ophalen van oud papier. Verenigingen doen het ophaalwerk, maar samen krijgen zij minder geld dan de gemeente bij inwoners vraagt voor dit papier. Dat kan slimmer. De proef met blauwe 'Kliko'-bakken voor oud papier in Pieterburen breiden we, als die goed bevalt, uit naar meer dorpen in Het Hogeland.

Afval is óók een onderdeel van duurzaamheid: minder restafval, meer hergebruik en lagere kosten horen bij een toekomstbestendig Hogeland. Over energie en klimaat maken we in de volgende paragraaf duidelijke keuzes.

9.2 Energie & Duurzaamheid: eerlijk, betaalbaar en met oog voor ons Hogeland

We willen een duurzame toekomst, maar nooit ten koste van de portemonnee van onze inwoners of het unieke Hogelandse landschap. De energietransitie moet eerlijk verlopen: lusten en lasten in balans, en inwoners moeten kunnen meeprofiteren. Daarom kiezen we voor praktische stappen die werken: betaalbaar, haalbaar en met draagvlak.

We zetten in op drie lijnen.

1. Eerst besparen en isoleren
De snelste energie is de energie die u niet hoeft te gebruiken. Daarom kiezen we voor energiebesparing en isolatie, juist in oudere huurwoningen en koopwoningen waar de energierekening het hardst aankomt. We geven extra steun aan minima en middeninkomens, want een lagere rekening is de eerlijkste verduurzaming.
2. Opwek met verstand: zon op dak, geen wildgroei op land
We stimuleren zon op dak, bij woningen, schuren, boerenbedrijven en bedrijfspanden, en volgen de kansen van wind op zee. Nieuwe windturbines of grote zonneparken op land passen niet bij het open Hogeland. Als er toch projecten op land nodig zijn, dan alleen met aantoonbaar draagvlak, een eerlijke verdeling van opbrengsten, minimaal 50 procent blijft lokaal, en nooit op onze beste landbouwgrond. Deze lijn geldt ook voor groengas, batterijopslag en energiehubs. Alleen met draagvlak en met de mogelijkheid voor omwonenden om mee te doen en mee te

profiteren. Ook bij vervanging of vernieuwing van bestaande windmolens geldt. minimaal 50 procent lokaal eigendom waar dat kan.

3. Inwoners laten meeprofitieren: energiedemocratie

Energieprojecten doen we zoveel mogelijk met lokaal eigendom, zodat inwoners direct voordeel hebben, via een lagere rekening, een jaarlijks bedrag of deelname via energiecoöperaties. Ook voor mensen met een kleine beurs moeten er mogelijkheden zijn om mee te doen. In de Eemshaven zijn datacenters en andere grootverbruikers welkom, maar alleen als het Rijk de volledige netverzwaring betaalt en onze inwoners daar geen extra kosten van krijgen. Het kan niet zo zijn dat inwoners wachten op een zwaardere aansluiting of een warmtepomp, terwijl er wel ruimte wordt gemaakt voor nieuwe grootverbruikers. Daarom geven we gelijke prioriteit aan netruimte voor wonen en lokale economie, ook in Het Hogeland. Uitbreiding voor grootverbruikers kan alleen als het Rijk de volledige netkosten draagt. We geven ruimte aan lokale oplossingen zoals energiehubs en eigen opwek bij bedrijven, als dit past in landschap en omgeving en niet ten koste gaat van netruimte voor wonen en lokale economie.

Landschap en draagvlak blijven leidend. We beschermen ons open landschap en de horizon die bij Het Hogeland hoort. Nieuwe plannen mogen niet van bovenaf worden opgelegd. Omwonenden moeten vroeg en goed betrokken worden, met duidelijke informatie en echte invloed. Verduurzamen doen we samen. Stap voor stap, met de voeten in de klei. We zetten in op minder hinder van windparken, bijvoorbeeld door waar mogelijk over te stappen op slimme obstakelverlichting in plaats van permanent rode lampen.

9.2.1 Kerncentrales als opgelegd project vanuit het Rijk

Het Hogeland is geen geschikte plek voor een kerncentrale. Ons gebied ligt in een aardbevingsregio, aan de kust en in een kwetsbaar landschap. GemeenteBelangen spreekt zich daarom duidelijk uit tegen een kerncentrale in onze gemeente.

Wel volgen we landelijke ontwikkelingen rond nieuwe technieken (zoals thorium). Niet omdat we dat hier willen, maar omdat we willen weten waar Den Haag het over heeft en op tijd aan de bel trekken als plannen onze kant op schuiven.

Tegelijk zien we dat het Rijk soms grote besluiten neemt over energie en infrastructuur die lokaal veel impact hebben. Denk aan leidingen, grote energieprojecten of andere rijksingrepen die lokaal veel impact hebben zonder dat wij daarover mogen meebeslissen. Zulke besluiten worden in Den Haag genomen, maar de gevolgen landen hier. Dat principe geldt ook als het Rijk tegen de wil van de regio toch gaswinning of vergelijkbare ingrepen toestaat. Dan moeten inwoners aantoonbaar meedelen in de opbrengsten en moeten schade en risico's eerlijk worden afgedekt.

Als er ondanks onze bezwaren toch door het Rijk opgelegde activiteiten in of vlak bij Het Hogeland komen, dan is één ding duidelijk: inwoners van Het Hogeland moeten aantoonbaar meedelen in de opbrengsten. Dat kan via lokaal eigendom, een lagere energierekening, een gebiedsfonds voor de dorpen die het meest worden geraakt of andere directe voordelen voor onze inwoners.

Grote projecten in of rond ons gebied mogen nooit alleen een verdienmodel zijn voor het Rijk of grote bedrijven. Als de lasten in het Hogeland terechtkomen, horen de lusten dat ook te doen.

9.3 Circulair als het kan maar woonproductie voorop

Wij willen zuinig omgaan met grondstoffen en vinden circulair bouwen en hergebruik belangrijk. Maar voor GemeenteBelangen blijft één ding leidend: inwoners moeten een passende en betaalbare woning kunnen vinden. Circulariteit is voor ons een middel, geen doel op zich.

Circulair waar het past en kan, maar níet als het tempo uit de woningbouw gaat en níet als bouwen daardoor onbetaalbaar wordt. Nieuwe regels of eisen mogen daarom geen extra rem vormen op de bouwsnelheid of op betaalbare woningen in onze dorpen.

9.3.1 Onze gemeente geeft zelf het goede voorbeeld

We verwachten niet alleen iets van inwoners en bouwers, de gemeente moet zélf het goede voorbeeld geven. Daarom willen wij:

- een **materialen-bank** voor de openbare ruimte, bijvoorbeeld een “**klinker-bank**” voor hergebruik van gebakken straatklinkers,
- en hergebruik van onderdelen zoals lichtmasten en armaturen waar dat kan.

Zo combineren we nuchtere circulariteit met tempo in de woningbouw: minder verspilling, lagere kosten én gewoon een goed verzorgd openbaar gebied.

9.4 Groen, natuur en biodiversiteit: van berm tot boerenland

Goed groenbeheer gaat over meer dan uitstraling. Het zorgt voor schaduw bij hitte, minder wateroverlast bij hoosbuien en meer ruimte voor natuur dichtbij huis. We kiezen voor een aanpak die netjes en veilig is, maar ook soortenrijk en toekomstbestendig.

9.4.1 Groenvoorziening en beheer

Openbaar groen moet in alle dorpen en wijken op orde zijn. Daarom zetten we in op:

- meer en beter onderhoud van openbaar groen, met duidelijke kwaliteitsnormen voor dorpen, wijken en buitengebied;
- goed boom en snoei-beheer, met aandacht voor veiligheid, schaduw en hittestress
- ruimte voor dorpsinitiatieven, zoals adoptiegroen, bloembakken, pluktuinen en kleine natuur, met een eenvoudige aanvraag en een vast aanspreekpunt

9.4.2 Groen en biodiversiteit: van berm tot boerenland

Groen is geen versiering, maar een basisvoorziening. Bomen, bloemen en struiken zorgen voor schaduw, nemen water op en bieden plek aan vogels, bijen en vlinders. Daarom vergroenen en ontstenen we waar het kan, zodat regenwater kan infiltreren en we wateroverlast beperken, met wadi's, bermen en slimme afwatering

- we kiezen bij nieuw groen en herinrichting zoveel mogelijk voor bloemrijk gras in plaats van alleen kort gazon, zodat het straatbeeld mooier wordt en de natuur meer kansen krijgt. Planten als de Gele Ratelaar kunnen hier op een natuurlijke manier aan bijdragen
- we passen maai en bermbeheer aan waar dat kan en zetten in op ecologisch bermbeheer. Minder vaak maaien, gefaseerd maaien en maaisel afvoeren. Tegelijk houden we het open Groninger landschap en de vergezichten herkenbaar, en zorgen we langs belangrijke wegen en vaarwegen voor nette en overzichtelijke bermen
- bij projecten in het buitengebied zoeken we samen met boeren naar maatregelen die zowel het bedrijf als de biodiversiteit helpen, zoals erfvergroening, akkerranden en plas dras

- We voeren landelijk beleid in de praktijk goed uit en pakken invasieve exoten in de openbare ruimte gericht aan, samen met waterschap en terreinbeheerders.

Zo wordt Het Hogeland niet alleen netjes onderhouden, maar ook groener, koeler en levendiger, van berm tot boerenland.

10. Cultuur, toerisme en taal

Onze gemeente heeft alles, een eeuwenoud cultuurlandschap, prachtig erfgoed, borgen, musea, een prachtig dialect en talloze kleine en grote culturele bezienswaardigheden.

10.1 GemeenteBelangen is fier en trots op ons Hogeland

Om het kleine te beschermen, moeten we groter denken en de cultuursector versterken. Met de ontwikkelingen in Lauwersoog en Eemshaven, en onze ligging vlakbij Groningen, kunnen we koploper worden in de vrijetijdseconomie. Dat vraagt om een ambitieuze visie en betere toeristische infrastructuur.

10.1.1 Parelsnoer van Het Hogeland

Van het wad tot de wierden liggen onze attracties als parels aan een snoer: de Scheve Toren van Bedum, Noordpolderzijk, Menkemaborg, Berlagehuis in Usquert. Dit zijn geen losse plekken, maar samen ons verhaal. We willen ze beter verbinden: met goede routes, duidelijke informatie, ruimte voor ondernemers en een aanpak die past bij het landschap. Niet ieder voor zich, maar samen sterker zodat bezoekers langer blijven en onze dorpen meeprofitieren.

10.2 GemeenteBelangen wil de komende jaren verder werken aan:

Het verbinden van onze culturele parels tot één herkenbaar “parelsnoer”, zodat ze samen extra glans geven aan Het Hogeland. Concreet betekent dit dat we onder meer werken aan:

Cultuur en erfgoed

- Verbetering van het culturele parelsnoer;
- Stevige ondersteuning van de Waddemusea;
- Ontwikkeling van een Berlage-architectuurmuseum in Usquert;
- Ulrum 2034 op de kaart zetten met een Hendrik de Cock-jaar en passende museale invulling;
- Zoutkamp uitbouwen als cultuurvesting met bedrijvigheid en woningen;
- Pieterburen als toeristische hotspot houden met een spraakmakende invulling van het oude zeehondencrèche-terrein;
- Een groot podium in Het Hogeland als centraal cultureel punt.

Toerisme en evenementen

- Toeristisch ondernemerschap vergroten en ondersteunen;
- Verbeterde regiomarketing met Marketing Groningen;
- Evenementenorganisaties faciliteren via een regionaal bureau;
- Inzetten op Nij Begun als financieringsbron voor cultuur en toerisme.

Groningse taal en cultuur

- Groningse taal en cultuur vast onderdeel maken van basis- en voortgezet onderwijs;
- Jaarlijkse cultuurdag voor leerlingen in samenwerking met scholen en culturele partijen.

Bibliotheken en ontmoeting

- Bibliotheken verder ontwikkelen als open ontmoetingsplekken;
- Informatiepleinen Digitale Overheid behouden en versterken;
- Elke bibliotheek voorzien van een Informatiepunt Digitale Overheid;
- Extra aanbod bij Biblionet met ruimere openingstijden;
- Nieuwbouw voor bibliotheken in Winsum en Bedum.

Cultuur als voorliggende voorziening

- Cultuur zien als basisvoorziening in het sociaal domein;
- Extra investeren in muziekverenigingen, vrijwilligersevenementen en bibliotheekwerk voor sociale samenhang en mentale gezondheid;
- Jongeren actief betrekken bij cultuur- en vrijetijdsbeleid, niet over hen praten, maar mét hen.

10.3 Recreatie en toerisme: goud in eeltige handen

Het Hogeland kan nog veel meer profiteren van de vrijetijdseconomie. We hebben goud in handen: wierdendorpen, kerken, Wad, Lauwersmeer, Zoutkamp als cultuurvesting, het verhaal van Rottumeroog, festivals als Op Roakeldais, musea en landschappen, Onderdendam als Klein Venetië en Noordpolderzijk als kleinste binnenhaven en vluchthaven van het land.

GemeenteBelangen wil meer ambitie om recreatie en toerisme te versterken, met oog voor de draagkracht van dorpen en landschap. We zetten in op:

- een sterke toeristische structuur: één loket, goede informatie, zichtbare routes en arrangementen, samen met ondernemers en Marketing Groningen
- cultuur en erfgoed als motor: steun voor musea en initiatieven die het verhaal van Het Hogeland vertellen, en ruimte voor festivals en evenementen
- ruimte voor passend verblijf: verblijfsrecreatie mogelijk maken, van kleinschalig logies tot groepsverblijf, met spelregels voor kwaliteit, landschap en leefbaarheid
- kansen benutten: kansrijke plannen oppakken, zoals de ontwikkeling rond Onderdendam en een nieuwe invulling voor het Waterschapshuis
- een impuls voor iconen: extra aandacht voor Zoutkamp en Noordpolderzijk als plekken met een uniek verhaal, uitstraling en gastvrij aanbod
- routes en bereikbaarheid: betere fiets en wandelverbindingen tussen dorpen en trekpleisters, met aandacht voor veiligheid en spreiding
- balans en draagkracht: groei mag, maar nooit ten koste van natuur, landschap en leefbaarheid
- slim financieren: waar passend benutten we middelen uit Nij Begun voor cultuur, erfgoed en toeristische kwaliteit

Grote structuren zijn nodig om het kleine te beschermen. Goed georganiseerd toerisme helpt de kleine ondernemer, het dorp en de vrijwilliger. Zo blijft Het Hogeland bijzonder: open, authentiek en trots op zichzelf.

10.3.1 Vaarrecreatie: van Wad tot wierdedorp

Het weidse Groninger landschap is misschien wel op zijn mooist vanaf het water. Langs het Boterdiep, het Winsumerdiep, het Reitdiep en de vele maren zie je onze dorpen, kerktorens en akkers in alle rust aan je voorbijtrekken. Vaarrecreatie past bij Het Hogeland. Nuchter, kleinschalig en met de kop in de wind.

GemeenteBelangen wil dat je in onze gemeente goed kunt varen, aanleggen en weer verder kunt, zonder dat dit ten koste gaat van rust en natuur. Daarom zetten we in op:

- voldoende en goed onderhouden openbare aanlegplaatsen in en bij onze dorpen, met bij voorkeur een bankje, prullenbak en eenvoudige voorzieningen
- extra trailerhellingen en instapplaatsen voor sloepen, kano's en SUP boards, zodat ook inwoners zonder vaste ligplek het water op kunnen
- duidelijke informatie en bewegwijzering voor vaarrecreanten, in samenhang met fiets en wandelroutes
- goede afspraken met provincie en waterschappen over bediening en onderhoud van sluizen en bruggen, zodat recreatievaart en beroepsvaart veilig en voorspelbaar samen kunnen gaan

Zo blijft het Hogeland vanaf zowel de weg als het water herkenbaar: open vergezichten, dorpen aan het water en genoeg plekken om even aan te leggen, een ijsje te halen of het dorp in te lopen.

11. Sociaal domein, onderwijs en jeugd

11.1 Inclusieve samenleving en zorg dichtbij

GemeenteBelangen staat voor zorg en ondersteuning dichtbij, met gelijke kansen voor iedereen. We organiseren hulp zoveel mogelijk preventief en voorliggend, zodat problemen eerder worden voorkomen dan achteraf bestreden. Waar dat niet genoeg is, blijft maatwerk mogelijk. Omdat problemen in het sociaal domein vaak met elkaar samenhangen, sturen we op samenwerking tussen zorg, onderwijs, werk en wonen, en betrekken we inwoners en de Adviesraad Sociaal Domein bij keuzes die hun dagelijks leven raken.

11.1.1 Preventie en voorliggende voorzieningen

We willen dat mensen zoveel mogelijk zelf verder kunnen, met hun netwerk en met algemene voorzieningen. Zorgen dat staat daarbij centraal. Waar dat niet lukt, moet passende ondersteuning snel beschikbaar zijn.

11.1.2 Samenwerking en integrale aanpak

We werken aan een vitale samenleving waarin jong en oud zich gezien, gewaardeerd en gehoord voelt en waarin iedereen kan meedoen. Voor inwoners die het, op welk moment in hun leven dan ook, even niet meer zelf redden, willen we perspectief bieden. Daarbij betrekken we de Adviesraad Sociaal Domein en gaan we actief in gesprek met inwoners. Schulden, eenzaamheid, psychische problemen, verslaving, zorgvragen en opvoedproblemen lopen vaak door elkaar heen. Dat vraagt om een integrale blik en om goede samenwerking tussen zorg, onderwijs, werk en wonen.

11.1.3 Warme overgang van 18 min naar 18 plus

In de praktijk lopen jongeren en hun ouders vaak vast op de overgang van jeugdhulp naar Wmo of andere zorg. GemeenteBelangen vindt continuïteit belangrijker dan systeemgrenzen. Waar het kan, maken we afspraken met aanbieders zodat jongeren hun vertrouwde hulpverlener of zorgaanbieder kunnen houden, ook als ze 18 worden. We regelen een warme overdracht rond 18 jaar, zodat ondersteuning doorloopt en jongeren niet tussen wal en schip vallen. Alleen het potje verandert, de hulp niet.

11.1.4 Zorg dichtbij en in kleine dorpen

Dit vraagt naast goed georganiseerde hulp dicht bij huis ook om slimme oplossingen. We willen zorg en ondersteuning beter verbinden met bouwen en het opknappen van dorpen, bijvoorbeeld met passende woonvormen, digitale hulpmiddelen en zorgplekken in of bij nieuwe wijken. Het Hogeland is uitgestrekt en heeft veel kleine dorpskernen. Juist daar willen we dat begeleiding, dagbesteding en vervoer goed beschikbaar blijven. Dat vraagt om duidelijke afspraken met zorgaanbieders over bereikbaarheid, kwaliteit en continuïteit.

11.1.5 Heldere contracten en kosten transparant

In contracten met aanbieders sturen we scherp op kwaliteitseisen en transparante tarieven, zodat inwoners niet worden geconfronteerd met onverwachte bijrekeningen, bijvoorbeeld voor vervoer of aanvullende diensten. We letten nadrukkelijk op alle kosten die erbij komen kijken, zoals reisbewegingen van en naar dagbesteding of behandellocaties. Dat gaat niet alleen over Wmo vervoer. Het kan ook gaan om een inwoner die op een zorgboerderij woont en naar dagbesteding of behandeling moet. In zulke gevallen ligt de verantwoordelijkheid bij de aanbieder om te zorgen dat iemand ook daadwerkelijk op de juiste plek komt.

11.1.6 Huishoudelijke ondersteuning als basis

Huishoudelijke ondersteuning is voor veel inwoners een basisvoorwaarde om zelfstandig te kunnen blijven wonen. We willen duidelijke indicaties, betrouwbare aanbieders en voldoende tijd per huishouden, zodat het niet gaat om afvinken, maar om echte hulp in huis.

11.1.7 Voorliggende voorzieningen, sport, cultuur en bibliotheek

GemeenteBelangen ziet sport, cultuur en bibliotheekwerk als belangrijke voorliggende voorzieningen. Deze moeten laagdrempelig beschikbaar blijven voor alle inwoners. De verdere uitrol van de verrijkte schooldag biedt kansen om sport, cultuur en bibliotheekwerk beter te verbinden met het onderwijs. Onze bibliotheken zijn ook plekken waar inwoners terecht kunnen voor hulp bij digitale zaken, zoals het Informatiepunt Digitale Overheid, en voor het uitwisselen van ervaringen, bijvoorbeeld rond dementie of Alzheimer. Ook zien we kansen in gezondheidscentra, waar huisartsen, verpleging, paramedische zorg en soms ook sociaal werk elkaar vinden. Dat is belangrijk voor zowel de grote kernen als de kleinere dorpen.

11.1.8 Mentale gezondheid en eenzaamheid

Een punt van zorg is de toenemende eenzaamheid en mentale problematiek, van jong tot oud. We blijven investeren in laagdrempelige initiatieven zoals thuishamers, Welzijn op Recept en inlooplocaties als de herstelacademie en het herstelatelier. Zulke plekken bieden rust, ontmoeting en tijdige ondersteuning, voordat problemen uit de hand lopen.

11.1.9 Grip op kosten en effect

GemeenteBelangen blijft kritisch op de oplopende kosten binnen het sociaal domein en de jeugdzorg. Het gaat ons niet alleen om de hoogte van de bedragen, maar vooral om de vraag of het geld doelmatig en doeltreffend wordt besteed. Dekking van tekorten mag niet automatisch ten koste gaan van het fysieke

en ruimtelijke domein. Elke euro moet aantoonbaar bijdragen aan betere ondersteuning en meer zelfstandigheid voor inwoners.

11.2 Zorginstellingen horen bij ons Hogeland

In Het Hogeland zijn veel zorginstellingen actief, zoals 's Heeren Loo, Stichting Sprank, Calidad en andere organisaties. Daar zijn we trots op.

De mensen die in deze instellingen wonen, zijn net als iedere andere inwoner van Het Hogeland: ze horen erbij, doen mee in de dorpen en leveren hun eigen bijdrage aan onze samenleving. Medewerkers van deze instellingen komen deels uit Het Hogeland en deels van buiten de gemeente, maar ook zij geven kleur aan onze dorpen: als collega, vrijwilliger, verenigingsmens of ouder op school.

Zorginstellingen zorgen niet alleen voor goede ondersteuning van kwetsbare inwoners, maar ook voor veel werkgelegenheid in en rond onze gemeente: in de zorg zelf, in begeleiding en dagbesteding, maar ook in facilitaire diensten, onderhoud en administratie. Ze zijn daarmee een belangrijke pijler onder onze lokale en regionale economie.

GemeenteBelangen wil goed samenwerken met deze instellingen. We kijken samen hoe bewoners veilig en prettig kunnen wonen, hoe zij kunnen meedoen in het dorp en hoe we omwonenden daarbij betrekken. Zo bouwen we aan een gemeente waar iedereen telt en waar we naar elkaar omzien.

11.3 Onderwijs en gelijke kansen

De komende jaren verandert er veel in het onderwijs. Met Nij Begun ontstaan mooie kansen voor basisscholen om te werken met de verrijkte schooldag. Kinderen krijgen dan een extra, gevarieerd aanbod op school en kunnen hun talenten beter ontdekken. Om alle kinderen dezelfde kansen te bieden, steunen wij de Gelijke Kansen Alliantie (GKA). Gelijke kansen voor kinderen zijn voor ons een belangrijke basis voor brede welvaart: waar je wieg staat, mag niet bepalen hoe je eindigt.

GemeenteBelangen hecht aan een doorlopende leerlijn van jonge kinderen tot jongvolwassenen. Het belang van goede kinderopvang, voorschoolse educatie en een sterke verbinding tussen opvang, basisonderwijs en voortgezet onderwijs is groot. We willen dat kinderen en jongeren in Het Hogeland van 0 tot 23 jaar kunnen rekenen op onderwijs, ondersteuning en ontwikkelkansen dicht bij huis.

Waar mogelijk willen we meedenken over de doorontwikkeling van voortgezet en middelbaar onderwijs in de regio. We zien kansen voor slimme samenwerkingen tussen scholen, MBO-instellingen, bedrijven en de Eemshaven, zodat jongeren ook hier kunnen leren en stage lopen in sectoren waar werk is. Daarbij past een nauwe verbinding tussen economie, onderwijs en de ontwikkelingen in onze regio. Daarbij zetten we extra in op vakmensen: samen met het mbo en werkgevers maken we meer praktijkroutes en leerwerkplekken (**techniek**, bouw, installatie en logistiek, agro en zorg), opgeleid door vakdocenten én in de praktijk, zodat Hogelandsters deze banen ook echt kunnen pakken.

-Ook hbo en wo studenten vinden vaak hun opleiding in Groningen, wij zorgen dat de stage en werkroute hier klaar ligt-

11.3.1 Kansen voor jongeren en een toekomstbestendig Hogeland

Jongeren moeten in Het Hogeland goed kunnen opgroeien, leren en hun eigen toekomst opbouwen. Dat begint bij goede scholen, veilige fietsroutes en plekken waar jongeren zelf hun stem kunnen laten horen. We werken samen met scholen, verenigingen en jeugdhulp om problemen vroeg te zien en aan te pakken, zodat kleine zorgen niet uitgroeien tot grote.

We willen dat jongeren in onze dorpen kunnen meedenken over plannen voor hun eigen leefomgeving: sport, ontmoeting en voorzieningen. Daarom ondersteunen we actief een jongerenraad. Ook stimuleren we schoolprojecten zoals Democracy: een praktijkles waarin jongeren ervaren hoe democratie werkt en hoe je als inwoner invloed kunt hebben.

De overstap naar een duurzamer Hogeland pakken we nuchter en praktisch aan. We helpen inwoners en verenigingen stap voor stap met isolatie, zonnepanelen en energie-advies. Energiecoaches en laagdrempelige regelingen moeten ervoor zorgen dat niet alleen wie het breed heeft kan verduurzamen, maar juist ook huishoudens met een kleinere portemonnee. Zo werken we aan een toekomstbestendig Hogeland, op een manier die eerlijk en uitvoerbaar is voor iedereen.

11.4 Sport

Sport en bewegen maken Het Hogeland gezonder. Voor jong en oud, fysiek en mentaal. Naast gezonde voeding zijn sport en bewegen belangrijk om gezond op te groeien en gezond ouder te worden. We willen dat sporten en bewegen voor iedereen bereikbaar is, bij verenigingen én in de openbare ruimte.

We zetten in op:

- meedoen voor iedereen, met een goed toegankelijk jeugd en volwassenenfonds sport en cultuur
- samenwerking met verenigingen en partners via het sportakkoord, met aandacht voor preventie en mentale gezondheid
- toekomstbestendige accommodaties, met ruimte voor samenwerking en waar mogelijk combinaties met scholen en dorpsstekken
- een sport investeringsplan om verouderde accommodaties te vernieuwen, en samenwerking te belonen met extra kwaliteit en gedeeld gebruik
- ruimte voor vernieuwing in het brede sportlandschap, met oog voor de rol van voetbal én voor andere sporten in alle kernen, en waar clubs samenwerken of samengaan helpt de gemeente waar dat kan
- sportvisserij als kracht, samen met sportvissers werken aan beheer en bereikbaarheid van viswateren en mogelijkheden dichtbij huis, ook voor ouderen en inwoners in woonzorglocaties, waar passend gekoppeld aan Nij Begun en vaarrecreatie

Waar oude sportvelden leeg blijven staan, kan inbreiding met woningbouw een passende nieuwe functie zijn.

11.5 Mantelzorgers en vrijwilligers

Mantelzorgers en vrijwilligers houden Het Hogeland draaiend. Daarom ontzorgen en waarderen we hen. Zij zijn de mensen die een handje toesteken als het moeilijk wordt, die dorpshuizen levend houden, sportclubs draaiende houden en onze evenementen mogelijk maken. De stille kracht achter onze dorpen.

Daarom staan we aan hun kant. We ontzorgen mantelzorgers met goede respijtzorg, praktische hulp bij al dat regelwerk en een herkenbaar loket dat écht helpt. Vrijwilligers verdienen minder gedoe en meer ruimte: we halen onnodige administratie weg rond subsidies en verantwoording, en bouwen één eenvoudig digitaal loket met duidelijke formulieren, voorbeeldstatuten en een gemeentelijke vrijwilligersverzekering. Zodat ze zich kunnen richten op waar het echt om draait: mensen helpen en onze dorpen bruisend houden.

Het Hogeland is wat het is dankzij deze mensen. We zien ze, we horen ze, en we waarderen ze.

12. Veilige dorpen en wijken

12.1 Eerlijk en veilig in elk dorp

Veiligheid begint gewoon in je eigen straat. Als je 's avonds naar huis fietst, bij de bushalte staat te wachten of de kinderen naar sport brengt, wil je je niet ongerust hoeven voelen. Inwoners moeten zich veilig voelen in hun straat en hun dorp. Overlast, intimidatie en criminaliteit nemen we serieus. We werken samen met politie, woningcorporaties, jongerenwerk en buurtinitiatieven om problemen vroeg te signaleren en aan te pakken. Meldingen verdwijnen niet in een la: wie belt of mailt, krijgt terugkoppeling en ziet wat er met een melding gebeurt.

Daarom zetten we in op:

- het stevig aanpakken van overlast, rommel en vandalisme, zodat straten en pleinen weer netjes en leefbaar zijn;
- goede verlichting en veilige oversteekplaatsen, vooral rond scholen, sportvelden en drukke kruispunten;
- snel en zichtbaar reageren op meldingen van inwoners, zodat je merkt dat er iets gebeurt als je aan de bel trekt;
- een hechte samenwerking met buurtpreventie, jongerenwerk en politie, met vaste aanspreekpunten in de kernen;
- heldere afspraken en handhaving: regels gelden voor iedereen.

Grote opgaven, zoals asielopvang, energieprojecten en de ontwikkeling rond de Eemshaven, verdelen we eerlijk. Geen enkel dorp draagt alleen de lasten. We luisteren naar zorgen, wegen belangen af en passen plannen aan als dat nodig is. Daarbij zijn we duidelijk over wat kan en wat niet kan.

Veiligheid gaat ook over overzichtelijke verkeerssituaties, veilige oversteekplaatsen en rust in woonstraten. Doorgaand verkeer hoort op de hoofdwegen; dorpsstraten zijn er om te wonen, te lopen en te fietsen. Zo houden we orde, duidelijkheid en vertrouwen in onze dorpen: gewoon, betrokken en dichtbij.

12.2 Weerbare dorpen: geen ruimte voor ondermijning

Het Hogeland is een rustige gemeente waar mensen elkaar kennen en vertrouwen. Juist daarom moeten we alert zijn: criminelen zoeken ook hier plekken op waar het uit het zicht kan, zoals lege schuren, loodsen en achteraflocaties. Ondermijning willen we hard en vroeg aanpakken, zodat het niet “normaal” wordt in onze dorpen.

We pakken dat nuchter en praktisch aan. We werken samen met politie, Openbaar Ministerie, Belastingdienst en andere partners. We zorgen dat signalen sneller op tafel komen en dat er ook écht wordt doorgepakt.

Concreet betekent dit:

- **Eén lijn in toezicht en handhaving:** sneller controleren waar het niet klopt, en ingrijpen als het mis is.
- **Ondernemers en vastgoedeigenaren helpen:** duidelijke informatie en ondersteuning om “nee” te zeggen tegen foute huurders of verdachte constructies.

Melden heeft zin: wie iets verdachts meldt, krijgt terugkoppeling en ziet dat er actie volgt (geen melding die in een la verdwijnt).

- **Weerbaarheid in de praktijk:** samen met dorpen en bedrijven werken aan herkenning van signalen en veilige, nette erven en bedrijventerreinen.

Zo blijft Het Hogeland een veilige plek om te wonen, werken en ondernemen, zonder ruimte voor intimidatie, misbruik en criminaliteit.

12.3 Georganiseerde vieringen en evenementen

Onze dorpen vieren graag samen. Tradities en evenementen horen bij het Hogeland. Tegelijk zien we dat vieringen, vooral rond oud en nieuw, soms zorgen voor overlast en onveilige situaties in woonstraten. Dat vraagt om een andere aanpak.

Daarom onderzoeken we of we in meerdere grotere kernen ruimte kunnen maken voor goed ingerichte evenemententerreinen. Plekken waar activiteiten veilig en georganiseerd kunnen plaatsvinden, zoals:

- kermis en dorpsfeesten;
- sportevenementen en toernooien;
- carbid schieten en paasvuren, waar dit kan en mag;
- centrale vuurwerkshows, als lokale regels daarom vragen.

De gemeente kan daarbij faciliteren, met duidelijke afspraken, vergunningen die passen, basisvoorzieningen en veiligheid als randvoorwaarde. Maar we willen vooral dat de energie uit het dorp zelf komt. Daarom werken we samen met jongerenwerk, verenigingen en sleutelpersonen in het dorp, zoals kartrekkers, buurtcontacten en brugfiguren die in direct contact staan met jongeren. Zo organiseren we samen activiteiten die aantrekkelijk zijn, maar ook beheersbaar en veilig.

We zoeken daarbij bewust de verbinding met het centrum, zodat horeca en voorzieningen kunnen meeprofiteren. Zo combineren we rust in woonwijken met ruimte voor ontmoeting en levendigheid. Praktisch, veilig en passend bij het karakter van onze dorpen.

12.4 Asielopvang in Het Hogeland

Wij vinden dat Nederland vluchtelingen menswaardig moet opvangen. De Spreidingswet is daarbij het kader. Voor Het Hogeland gaat het om 251 opvangplekken. Dat aantal is leidend en wat GemeenteBelangen betreft werkbaar, zolang de wet niet verandert.

Wij willen geen groot, permanent AZC in Het Hogeland. We kiezen voor kleinschalige opvang op meerdere plekken, bij voorkeur 1 tot 3 locaties, met duidelijke randvoorwaarden voor veiligheid, beheer en draagvlak. Bij grote en gevoelige besluiten beginnen we met luisteren, en leggen we vooraf heldere criteria vast. We zorgen voor een eerlijke spreiding, delen informatie gelijk en koppelen zichtbaar terug wat we met inbreng doen. Kleinschaligheid is beter voor de omgeving en helpt bij rust, begeleiding en integratie. De opvanglocaties worden betaald door het COA en niet door de gemeente of de inwoners van Het Hogeland.

Voor statushouders geldt dat wij fatsoenlijke huisvesting bieden binnen de wettelijke taak. Ook daarbij zorgen we voor een eerlijke spreiding en duidelijke communicatie richting dorpen en omwonenden..

13. Verkeer en mobiliteit

Zonder goede wegen, bruggen en fietspaden komt u nergens. Verbindingen maken ons Hogeland leefbaar en bereikbaar.

13.1 We staan voor veilige routes: asfalt waar het moet, fiets en OV waar het kan

Het Hogeland is groot. Zonder goede wegen, bruggen en fietspaden kom je nergens.

‘Wij zijn de partij van het asfalt’: niet omdat we van asfalt houden, maar omdat je zonder goede infrastructuur geen werk, geen bereikbare zorg en geen levendige dorpen hebt.

13.2 Goede wegen, veilige dorpen

- We willen dat onze **wegen, bruggen en kruispunten** op orde zijn.
- Dorpen die nu de meeste **verkeersdruk** dragen, zoals Onderdendam, verdienen verlichting.
- Middeleeuwse dorpskernen zijn niet gemaakt voor het drukke verkeer van vandaag. We zoeken **nieuwe oplossingen**: omleidingen, minder autoverkeer door de kern en slimme parkeeroplossingen in plaats van nóg meer stenen in smalle straten.

13.3 De Eemshaven groeit, de wegen groeien mee

- We willen dat de N46 (Eemshavenweg) en de N33 worden verdubbeld, zodat verkeer veiliger en vlotter kan doorstromen.
- **Voor ons geldt:** de wegen moeten de groei van de Eemshaven kunnen bijbenen. Dorpen mogen niet lijden onder deze groeimotor van onze gemeente. Bij elke verdere groei van de haven zetten we ons daarom stevig in voor het tegelijk aanpakken en verbeteren van de aanvoerwegen.

13.4 Fiets en kinderen veilig naar school

GemeenteBelangen is trots op de stappen die al zijn gezet met (snel)fietsroutes en het recreatieve fietsnetwerk. We willen verder:

- een **tienjarenprogramma voor fietspaden**, met extra structureel geld om jaar in jaar uit fietsverbindingen aan te leggen en te verbeteren;
- in de kernen van dorpen geven we **voetgangers en fietsers vaker voorrang** boven de auto;
- we investeren in veilige **schoolroutes**: kinderen moeten zo veel mogelijk lopend of fietsend naar school en sport kunnen.

We zetten in op sterke fietsverbindingen in de hele gemeente, zoals:

- een **veilige fietsroute tussen Bedum en Warffum**, zodat kinderen niet automatisch naar de Stad, maar ook veilig naar een school op het Hogeland kunnen fietsen.
- een **snelle en veilige fietsroute tussen Sauwerd en Bedum**, als belangrijke schakel richting Groningen én tussen de dorpen onderling.

13.5 Oost-West, Lauwersoog en OV

Bereikbaarheid is meer dan alleen asfalt: het gaat ook om **benaderbaarheid tot in de haarvaten** van de gemeente.

- Een goede **Oost, West-verbinding** tussen Winsum en Bedum is voor ons een topprioriteit. Een nieuw tracé via Winsum, Onderdendam, Middelstum moet worden ontwikkeld. Dit ontlast Onderdendam en verbindt dorpen beter met elkaar.
- **Lauwersoog** moet beter ontsloten worden, passend bij de rol als werk- en recreatiedorp.
- Openbaar vervoer dat werkt in de dorpen. Haltes blijven dichtbij en toegankelijk, en dienstregelingen sluiten aan op school, werk en zorg, zodat kinderen in het dorp kunnen in en uitstappen en niet een uur hoeven te wachten op de bus naar huis.
- We willen een **reguliere busverbinding Bedum, Winsum v.v.** en blijven ons inzetten voor een betrouwbaar trein- en busnetwerk in de hele gemeente.
- Het karrespoor Groningen-Winsum is niet toekomstbestendig, we willen opnieuw kijken naar een betere bereikbaarheid van Winsum.

13.6 Uitvoering: van plannen naar praktijk

De mobiliteitsvisie van de gemeente komt nu voorzichtig tot uitvoering. GemeenteBelangen wil **meer tempo en meer samenhang**:

- we reserveren **structureel geld** om jaar op jaar te investeren in verkeer en mobiliteit: wegen, fietspaden, OV-knooppunten en verkeersveiligheid;
- we koppelen verkeer waar mogelijk aan andere programma's, zoals **Prachtdorpen**, zodat straten niet alleen netjes worden, maar ook meteen **veiliger en groener**.

Onze ambitie: Het Hogeland hoort in de **top tien best bereikbare gemeenten van Nederland**. Dat is goed voor inwoners, bedrijven én bezoekers.

13.7 Economie en werkgelegenheid

De gemeentelijke organisatie is een belangrijke werkgever in de gemeente Het Hogeland. De spin-off hiervan voor de lokale economie kan onder de juiste omstandigheden aanzienlijk zijn. De gemeente moet een overzichtelijke aanbestedingskalender ontwikkelen.

In kleine kernen passen grote bedrijven slecht of slechts met moeite. In grote kernen zijn de grotere bedrijven vaak gevestigd op bedrijventerreinen. We merken dat bedrijven, als ze verplaatsen, slechts op kleine afstand verplaatsen. In veel dorpen is behoefte aan ruimte waar de **kleinere ondernemer** zich kan vestigen. Daarom moet maatwerk geboden worden. Het liefst zien wij deze ontwikkeling aan **de rand van de kernen en zo nodig worden bedrijven verplaatst**. Zo kan op de vrijkomende locatie **woningbouw** worden ontwikkeld. In plaatsen waar al bedrijventerreinen zijn kan de gemeente in combinatie met een detailhandelsvisie actief sturen op de gewenste uitkomst. Hier ligt een duidelijke link met ons concept **van Prachtdorpen**. Wij ondersteunen een uitbreiding van het bedrijventerrein aan de zuidkant van Bedum waarbij de ontsluiting goed geregeld is. Daarbij moeten we vanaf de Eemshavenweg in de omgeving van de toekomstige Melkweg in Bedum kijken naar een nieuwe locatie voor een bedrijventerrein. Waarbij alle belangen goed worden meegenomen en afgewogen. De ontsluiting van de noordrand van Bedum op de Melkweg verdient extra aandacht.

In Uithuizen zien we een uitbreiding van Edama als gewenst. In **Winsum** willen we vaart maken met de uitbreiding in twee fasen van Het Aanleg.

Verder zien en onderstrepen wij het **belang** van de **agrarische sector** in het Hogeland en de daaraan verbonden bedrijven. Ook zij bieden veel **werkgelegenheid** in onze gemeente en zijn van economisch belang

- Lokale **ondernemers** en het mkb zijn het **kloppend hart** van onze dorpen: zij zorgen voor werk, levendige straten en sponsoring van verenigingen. We willen dat het voor hen aantrekkelijk blijft om in Het Hogeland te ondernemen. Daarom zetten we in op een gemeente die meedenkt in plaats van tegenwerkt: duidelijke regels, snelle vergunningen waar het kan, en zo min mogelijk rompslomp. Bij inkoop en aanbestedingen kijken we nadrukkelijk naar kansen voor lokale bedrijven, zodat meer van het gemeentegeld in onze eigen economie blijft.
- We willen bedrijventerreinen **verduurzamen** en vergroenen. Slimme laadpleinen helpen daarbij en geven bedrijven toekomstperspectief. Het gaat om gedeelde **laadpunten** met netsturing, zodat laden kan zonder het netwerk te overbelasten en ook vracht en bestelverkeer er terecht kan.
- **Goed internet** is tegenwoordig een basisvoorziening, net zo vanzelfsprekend als drinkwater en stroom. Of u nu in het centrum van Uithuizen woont of aan een landweg bij Roodeschool, u moet kunnen werken, leren, ondernemen en zorg op afstand kunnen krijgen. Daarom willen we in alle dorpen en in het buitengebied stabiel en snel internet. Witte vlekken moeten verdwijnen.

De gemeente levert die verbinding niet, maar we kunnen **wel regie nemen** en knelpunten wegnemen. Samen met provincie en aanbieders zetten we in op glasvezel als basis en op goed mobiel bereik in heel Het Hogeland. Waar een vaste aansluiting nog niet snel haalbaar is, informeren we over tijdelijke oplossingen, zoals satellietinternet, voor thuiswerken en voor **Dorpshuizen 3.0**, totdat een definitieve **glasvezelaansluiting** is gerealiseerd. Nieuwe plannen voor bedrijventerreinen en andere voorzieningen toetsen we ook op digitale bereikbaarheid. Zonder goed internet is er geen **volwaardige** werk en leerplek.

- Bedrijfsopvolging is vaak een ingewikkelde situatie, wij willen dat de gemeente hierin actief meedenkt en ondersteunt, familiebedrijven moeten we koesteren.
- De Eemshaven is een belangrijke motor voor werkgelegenheid. We willen dat Hogelandsters en vooral onze jongeren daar ook echt van kunnen profiteren. Daarom zoeken we actief de koppeling tussen economie, **onderwijs** en Eemshaven: bedrijven, gemeenten en scholen maken samen afspraken over stages, **leerwerkplekken** en omscholing, zodat **talent** uit Het Hogeland hier kan blijven leren en werken.

13.8 Lokale economie en bedrijvigheid in dorpen

Eemshaven en Lauwersoog zijn belangrijke motoren. Maar het Hogeland draait óók op ondernemers in onze dorpen. De bakker, de loonwerker, de installateur, de winkelier, het familiebedrijf en de zzp'er. Zij zorgen voor werk dichtbij huis, houden voorzieningen overeind en steunen vaak ook verenigingen en activiteiten.

GemeenteBelangen wil ondernemerschap in onze dorpen sterker neerzetten. Dat betekent:

- ruimte bieden aan **bedrijven** die passen bij dorp en landschap;
- duidelijke en **voorspelbare regels**, zodat ondernemers weten waar ze aan toe zijn;
- **uitbreiden** waar het kan, zonder onnodige drempels;

- een gemeente die meedenkt en problemen oplost, in plaats van alleen doorverwijst.

Zo versterken we de lokale economie, houden we werk en voorzieningen dichtbij en blijven onze dorpen ook economisch toekomstbestendig.

14. Financiën: stevig en nuchter

We willen een gemeente die doet wat ze belooft en zuinig is op het geld van haar inwoners. Elke euro die we uitgeven, is een euro van ons allemaal. Daarom kiezen we voor stabiel boekhouderschap, lage lokale lasten en een begroting die klopt. **Geen luchtkastelen**, maar keuzes die u kunt volgen.

14.1 Rust en ritme in investeren

Het Hogeland is een **ontwikkelgemeente**. We bouwen, vernieuwen en investeren. We voorkomen grote schommelingen in investeringen en werken met een meerjarige investeringsagenda. Dat maakt projecten beter uitvoerbaar, geeft rust in de begroting en helpt om lokale lasten stabiel te houden. We maken hier zo mogelijk gebruik van externe langjarige financiering.

14.2 Ruimte om keuzes te maken zonder de rekening door te schuiven

Elke raadsperiode moet er ruimte zijn om politieke prioriteiten op te pakken, zonder dat inwoners meteen meer gaan betalen. Daarom willen we bewust ruimte houden in de begroting voor verbeteringen die we nú kunnen doen, maar die niet automatisch elk jaar nieuwe vaste kosten opleveren. Reguliere taken betalen we gewoon uit het normale budget: helder en eerlijk. Op dit moment is er jaarlijks drie miljoen beschikbaar als structurele open ruimte. GemeenteBelangen streeft minimaal naar het handhaven van deze vrije ruimte maar ziet kansen om deze te verdubbelen.

14.3 Riool en afval: basisvoorzieningen, geen verdienmodel

Riolering is een basisvoorziening. De gemeente hoeft daar **geen winst** op te maken. Als er structureel meer geld binnenkomt dan er in dat jaar nodig is voor onderhoud en investeringen, dan moeten we dat **eerlijker en slimmer** organiseren. We plannen investeringen beter en spreiden ze over meerdere jaren, zodat **de rioolheffing waar mogelijk omlaag** kan, zónder dat we inleveren op onderhoud, waterveiligheid en toekomstbestendige riolen. Het riool op orde, maar de rekening niet onnodig hoog.

Ook afval moet eerlijker en goedkoper. Als er door beleid geld overblijft, hoort dat terug te vloeien naar lagere tarieven of betere service. En wie goed scheidt of zelf composteert, moet dat ook merken. Goed gedrag moet lonen.

14.4 Geld terug naar dorp en wijk: lusten en lasten eerlijk delen

Als Het Hogeland ruimte biedt aan energie, industrie en grote ontwikkelingen, dan moeten opbrengsten ook terugkomen in onze dorpen en wijken, vooral rond de plekken die de lasten dragen. Daarom sturen we op heldere afspraken over een gebiedsfonds of investeringsfonds voor leefbaarheid, zodat dorpen rond de Eemshaven en andere plekken zichtbaar meeprofiteren. We richten dit fonds bij voorkeur in als onafhankelijke stichting, met duidelijke spelregels, publieke verantwoording en ruimte voor bijdragen van bedrijven en overheden.

Ook bij gewone groei geldt dit principe. Als de economie groeit, bijvoorbeeld via OZB op niet-woningen, dan moeten inwoners dat merken. Opbrengsten uit groei laten we niet verdwijnen in papier, maar zetten we in voor concrete doelen in dorpen en wijken: leefbaarheid, voorzieningen en steun voor ondernemers en initiatieven. Het dorpenfonds en **ondernemersfonds** houden we stevig op peil, en we maken zichtbaar wat ermee gebeurt.

14.5 Nij Begun slim benutten

Met Nij Begun liggen er kansen om dorpen en wijken zichtbaar te versterken: ontmoeten, dorpsvoorzieningen, leefbaarheid en projecten die inwoners direct merken. Wij willen dit geld gericht inzetten, met duidelijke afspraken en zichtbare resultaten. Tegelijk blijven we nuchter: Nij Begun is tijdelijk geld. We voorkomen dat tijdelijke middelen leiden tot vaste lasten waar inwoners later alsnog voor moeten betalen.

14.6 Slimmer inkopen, scherper sturen, beter uitleggen

De gemeente koopt veel in: van **onderhoud** en **groen** tot **ICT** en zorg. Door **slimmer** in te kopen, contracten scherper te sturen en verspilling te voorkomen, kan er geld vrijkomen zonder dat inwoners het merken. Dat geld hoort **terug** te gaan naar wat **inwoners** wél merken: lagere lasten, **beter**e voorzieningen en meer leefbaarheid.

Ook bij zorg en Wmo sturen we scherper op contracten. Met heldere kwaliteitseisen, transparante tarieven en duidelijke afspraken over wat wel en niet in de prijs zit, zoals vervoer en aanvullende diensten. En we leggen financiële keuzes uit in gewone woorden. Wat doen we, wat kost het en wat merkt u ervan.

Lage lokale lasten blijven daarbij een herkenbaar Hogeland-merk. Waar we kunnen verlagen we lasten voor iedereen, en we regelen gerichte kwijtschelding en steun voor inwoners met een **kleine beurs**. Zo blijft de gemeente betaalbaar, **betrouwbaar** en dichtbij.

15. Hoe werkt de gemeente zelf?

15.1 Dienstverlening

Onze gemeente hoort in de top tien thuis van best bereikbare gemeenten van Nederland. Wij willen dat iedere medewerker wordt uitgedaagd om binnen 1 werkdag een vraag van een inwoner correct inhoudelijk te beantwoorden. Binnen drie dagen hoort 90 procent van de vragen opgelost te zijn.

- goede telefonische bereikbaarheid;
- brieven in B1-schrijftaal; Helder Hogelands.
- digitale dienstverlening én hulp voor wie digitaal minder vaardig is.

15.2 Communicatie

- duidelijke informatie vooraf;
- eerlijk zijn over wat wel en niet kan;
- altijd terugkoppeling geven bij participatietrajecten.

15.3 Bedrijfsvoering en duurzaamheid

- gemeentelijke panden stap voor stap verduurzamen;

- afvalinzameling efficiënt en betaalbaar organiseren;
- leren van andere gemeenten en bewust meedoen in benchmarks.

15.4 Jongeren en politiek: Jong geleerd, politiek dichtbij

GemeenteBelangen vindt het belangrijk dat kinderen en jongeren vroeg ontdekken hoe de gemeentepolitiek werkt én dat ze zelf mee kunnen doen. De besluiten die wij nemen, gaan ook over hún dorp, hún school en hún toekomst. Daarom zijn we:

vóór een jongerenraad en een actieve rol voor jongeren in de gemeentepolitiek;

vóór vernieuwing en verjonging in de raad en in het gemeentebestuur.

We zijn **enthousiast** over het initiatief in Het Hogeland waarbij basisscholen in de raadzaal een eigen dorp van de toekomst ontwerpen en een “eigen gemeenteraad” vormen. Kinderen richten partijen op, bedenken plannen, discussiëren en stemmen. Ze ervaren zo spelenderwijs wat kiezen, samenwerken en besluiten nemen betekent. Dat smaakt bij veel leerlingen én leerkrachten duidelijk naar meer.

Zo brengen we de gemeentepolitiek dichterbij de jeugd. Niet alleen praten over **jongeren**, maar vooral ook met jongeren.

15.5 Het nieuwe gemeentehuis

GemeenteBelangen is voorstander van goede, adequate en betaalbare huisvesting voor de gemeentelijke organisatie. Daarom steunen wij in principe de bouw van een nieuw, duurzaam gemeentehuis. Uit meerdere onafhankelijke onderzoeken blijkt dat nieuwbouw per saldo goedkoper is dan het opknappen en verduurzamen van gedateerde panden.

Het huidige proces gaat uit van een nieuw gemeentehuis in Winsum. Voor GemeenteBelangen was de huidige locatie niet de meest ideale. We maken ons zorgen over de inpassing, de kosten daarvan en het risico op vertraging. De lessen van De Tirrel zijn helder: bij overschrijding van budget of planning moeten er opnieuw keuzes worden gemaakt die niet ten kosten mogen van inwoners.

Daarom stellen wij harde voorwaarden:

- **Voor elke euro** die in het gemeentehuis wordt geïnvesteerd, gaat de komende tien jaar **ook één euro** naar een **Leefbaarheidsfonds Het Hogeland**.
- Dit fonds komt ten goede aan dorpen en kernen.
- De gemeente maakt dit mogelijk via **interne besparingen** en **externe financiering** zoals rijksfondsen.

Zo is de bouw van een nieuw gemeentehuis niet alleen een investering in de organisatie, maar ook een directe impuls voor de leefbaarheid in onze dorpen.

15.6 Bestuursstijl

Zo willen we besturen:

- geen ruzie om de ruzie, maar nuchter en duidelijk;
- doen wat we beloven, en eerlijk zijn als iets niet lukt;
- eerst luisteren, dan beslissen;
- geen Haagse taal, maar gewoon uitleggen wat u ervan merkt.

15.7 Inwoners betrekken en helder bestuur

GemeenteBelangen Het Hogeland staat voor een open en betrokken bestuur. We luisteren naar inwoners via dorpsavonden, dorpsbelangen, enquêtes en wijk- en dorpsplannen. Dat is voor ons de kern van lokale democratie. Door met goede dorpsagenda's te werken ontstaat een goede samenwerking tussen gemeente en inwoners.

15.7.1 Burgerberaad: raad blijft aan zet

Naar de uitkomsten van de pilot burgerberaad kijken wij uiteraard serieus, maar we denken dat deze vorm achterhaald is als we zelf anders werken. .

Voor ons blijft helder: inwoners bepalen eens in de vier jaar via de verkiezingen de koers en samenstelling van de gemeenteraad. Die raad heeft het democratisch mandaat om af te wegen en besluiten te nemen, in openbaarheid en controleerbaar.

GemeenteBelangen Het Hogeland wil daarom dat:

- Het huidige burgerberaad geen tweede raad wordt naast de gekozen gemeenteraad;
- Een alleen wordt ingezet bij duidelijk afgebakende vragen, met een heldere gekaderde opdracht;
- we vooral blijven **investeren in directe vormen van betrokkenheid** in de dorpen, waar inwoners zelf het beste weten wat nodig is;
- er **voorlopig geen nieuwe burgerberaden worden opgestart**: eerst evalueren we goed wat het huidige traject heeft opgeleverd en wat daarvan echt van meerwaarde is voor het werk van de raad.

15.7.2 Regiodeal en Vakland Het Hogeland

Ook zijn we kritisch op de regiodeal het Hogeland. Deze deal zorgt ervoor dat commerciële partijen gemeenschapsgeld opstrijken onder de vlag van versterking van nieuwe vormen van samenwerking tussen overheid en inwonersinitiatieven. GemeenteBelangen ziet dit als oneigenlijk gebruik van gemeenschapsgeld waardoor tegelijkertijd bestaande agenda's en werkwijzes doorkruist worden. De samenwerking met Vakland Het Hogeland moet dan ook opnieuw bezien worden.

16. Slot

Het Hogeland staat voor grote keuzes. Over wonen, werk, energie, landbouw, zorg en leefbaarheid. Wij zien niet alleen de problemen, maar vooral de **kansen**. Met onze Groninger nuchterheid, **goud in eeltige handen** en de **kop d'r veur** willen we samen met u verder bouwen aan een sterk en warm Hogeland.

Wij durven te kiezen.

Kiest u voor ons?